

2

Eko-Elmeri oppii viisasta kuluttamista

Sisällys

2 Eko-Elmeri oppii viisasta kuluttamista	50
2.1 Eko-Elmeri ja entisajan elämä	50
2.2 Eko-Elmerin turhat tavarat	51
2.3 Opetustuokio: Pihkuran pakkaukset! Tuotteellako elinkaari?	53
2.4 Opetustuokio: Mikä ihmeen ekotuote? Suomu – vai onko se sittenkin luomu?	56
2.5 Opetustuokio: Ökykuluttaja vai ekokuluttaja?	58
2.6 Eko-Elmerin toimintavinkit	60
2.6.1 Entisajan elämää: Tekstianalyysi ***	60
2.6.2 Jätteet isoisän nuoruudessa -haastattelu */**/**	62
2.6.3 Entisajan käsityöläisammattit -ryhmätyö ***	63
2.6.4 Turhat tavarat kiertoon -tempaus *	63
2.6.5 Turhien ja tarpeellisten tavaroiden näyttely **	63
2.6.6 Turhista turhin tavarani -kirjoitelma/esitelmä */**/**	63
2.6.7 Vanhan tavaran uusi elämä */**/**	64
2.6.8 Tavarankorjaustalkoot */**/**	64
2.6.9 Tavaravaihtotori/kirpputori */**/**	64
2.6.10 Ilahduta ystävää – lahjapaketti lapselle */**/**	64
2.6.11 Vierailu kierrätyskeskuksessa, kirpputorilla, antikvariaatissa tai huutokaupassa */**/**	65
2.6.12 Tutkimus kodin tarpeellisista ja turhista tavaroista */**/**	65
2.6.13 Vierailu kotiseutumuseossa tai kaupunginmuseossa */**/**	66
2.6.14 Pakkausretki lähikauppaan tai markettiin */**/**	66
2.6.15 Hyvä/huono pakkaus */**	67
2.6.16 Oma pakkaus */**/**	67
2.6.17 Pakkausten koko, sisältö ja jätemäärä -tutkimus */**/**	67
2.6.18 Kaupan pakkaukset -tutkimus */**/**	68

2.6.19 Rakkaan tavaran elinkaari **/**	68
2.6.20 Kauppakassi/hedelmäpussi/irtokarkkipussi **/**	69
2.6.21 Tilaihme-veikkaus **/**	69
2.6.22 Eko-/luomutuotekartoitus kaupoissa **/**	69
2.6.23 Vierailu luomutilalla tai luomutuottajan vierailu koulussa **/**	70
2.6.24 Ekomerkki piirustuksen virikkeenä **/**	70
2.6.25 Ekomerkki painokuvan virikkeenä **/**	70
2.6.26 Oma ekotuote ja -merkki **/**	71
2.6.27 Eko-Elmerin huoneentaulu **	71
2.6.28 Turha kulutus -ryhmätyö **	71
2.6.29 Suurkuluttaja ja ekokuluttaja? -draama **/**	71
2.6.30 Suurkuluttaja ja ekokuluttaja -väittely ***	71
2.6.31 Suurkuluttaja Sampon elämänmuutos -sarjakuva **/**	71
2.6.32 Kulutustutkimus **/**	72
2.6.33 Erilaiset kuluttajat -roolileikki ***	72
2.6.34 Mikä on mainos? *	72
2.6.35 Mainosryhmätyö **	72
2.6.36 Mainosteksti-ryhmätyö **	72
2.6.37 Myyvä mainos **/**	73
2.6.38 Mainoskuvan kertomus -ryhmätyö ***	73
2.6.39 Katseenvangitsija näyteikkunassa -ryhmätyö **/**	73
2.6.40 TV-mainosten tarkkailu ja analyysi **/**	73
2.6.41 Oma TV-mainos **	74
2.6.42 Mainostutkimus **/**	74
2.6.43 Mainoksissako koira haudattuna? -analyysi ***	74
2.6.44 Kauppaleikkiharjoitus *	74
2.6.45 Meidän luokan "niksinarikka" **/**	75
2.6.46 Pirkka-niksien testaus **	75
2.6.47 Jätteestä uutta -suunnittelukilpailu **/**	75
2.6.48 Kymmenen tapaa käyttää **/**	75
2.6.49 Aution saaren varusteet **/**	75
2.6.50 Luokan hömppäkatalogi **/**	76
2.6.51 Ekotase-testi **/**	76

2 Eko-Elmeri oppii viisasta kuluttamista

2.1 Eko-Elmeri ja entisajan elämä

Tavoitteet: Tarkastellaan entisajan ja nykyajan eroja kulutuksen ja jätehuollon kannalta. Havaitaan, miten suhtautuminen kulutukseen ja jätteisiin on muuttunut ajan myötä. Huomataan entisajan säästäväisessä elämäntavassa myönteisiä puolia.

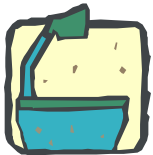
Arvoitus: Mitä entisajan ihmisillä oli?
Mitä heillä ei ollut?

Ratkaise seuraavat sana-arvoitukset. Järjestä kirjaimet uudestaan, niin saat molempiin kysymyksiin kolme vastausta.

Entisajan ihmisillä oli:
AAKAI (AIKAA)
MISSÄSTÄTÄÄ (SÄÄSTÄMISTÄ)
LEPUULUJA (PUULELUJA)

Entisajan ihmisillä ei ollut:
RETKITÄI (KIIRETTÄ)
TÄIVUOJARE (JÄTEVUORIA)
VITARUOTAVOIMA (MUOVITAVAROITA)

Entisajan jäteajattelun pohtiminen käy hyvin ala-asteen ylimmille luokille, jolloin aloitetaan historian opiskelu.

Tarkastellaan **kalvoa 10: Elmerin vaari muistelee**. Pohditaan entisajan ja nykyajan eroja kuluttamisen ja jätteiden syntymisen ja käsittelyn näkökulmasta.

Kysymysrouheita:

- Mitä eroja keksit entisajan ja nykyajan välillä?
- Onko mitään yhteistä?
- Miksi nykyisin tulee enemmän jätettä kuin ennen?
- Miten jätteistä huolehditaan nykyisin? Miten niistä huolehdittiin ennen?
- Missä suhteessa lasten elämä oli erilaista?

- Miten lelut olivat erilaisia? Entä ruoka? Vaatteet?
- Missä suhteessa meillä olisi oppimista entisajan elämästä?
- Mikä on mielestäsi nykyajan suurin jätöngelma? Oliko sitä ennen? Miksi siitä on muodostunut ongelma?
- Miten entisaikaan korvattiin muovi esim. astioissa tai leluissa?
- Haluaisitko palata entisajan saasteettomampaan elämään? Onko se mahdollista? Miten nykyajasta saataisiin tässä suhteessa parempi ja maailmasta puhtaampi paikka elää?

Virikekertomus: Vaari kertoo entisajan elämästä

Koulun syyslomalla Elmeri ja Kerkko-kärpänen vierailevat Elmerin vaarin luona. Vaari on elä-

keellä oleva puuseppä ja asuu maalla pienessä puutalossa. Elmeri ja vaari ovat hyviä ystäviä. Vaarin kanssa on hauska keskustella, koska hänellä on pitkän elämän aikana kertynyt paljon kokemuksia ja tietoa. Vaari pitää lapsista, ottaa heidät mukaan askareisiin eikä aliarvioi heidän mielipiteitään. Vaarin mielestä lapset ovat tärkeitä, koska heissä on maailman tulevaisuus.

Eräänä päivänä Elmeri ja Kerkko-kärpänen auttavat vaaria tämän puuseppäverstaassa. Elmeri kertoo vaarille harrastavansa ympäristönsuojelua. Hän kertoo myös ekoluokan puuhista: "Meillä koulussa on kivaa, kun saamme itse tehdä ja tutkia asioita. Ainainen pulpetissa istuminen olisi tylsää". Vaari kommentoi kokemuksen syvällä rintaanänellä: "Kuulostaa hyvälle. Tekeillä oppii parhaiten. Niin minäkin olen oppinut elämästä eniten". Vaari on juuri aloittamassa vanhan nojatuolin kunnostusta ja tutkii sitä keskittyneesti. Elmeri ihailee vaarinsa ammattitaitoa. Vaarin vanhat, mutta taitavat kädet saavat ihmeitä aikaan rapistuneessa esineessä.

Elmeri katselee vaariaan tuumiskellen käsi poskella. Kerkko lepuuttaa siipiään pöytälampan varjostimen reunalla. "Kuulehan vaari, voisitko

sinä, vanhojen esineiden tuttuina, kertoa minulle vähän entisestä ajasta”, tiedustelee Elmeri vaarilta, joka kaivaa piipun esille povitaskustaan tuumaustaukoa varten. Kerkkokin valpastuu, sekin haluaa kuulla vaarin tarinoivan.

Savurenkaita puhallellen Elmerin vaari alkaa kertoa nuoruudestaan. ”Ennen vanhaan elämä ei ollut tuhlailevaa kuten nykyisin. Tavarointa ei ostettu kaupasta, vaan kaikki mahdollinen tehtiin itse, jos osattiin. Tavarointa varten piti säästää, usein pitkäänkin. Vanhoista vaatteista tehtiin uusia tai ne leikattiin matonkuteiksi. Ei ollut pizza- ja hampurilaisravintoloita, vaan ruoka valmistettiin itse kotona. Lapsilla ei ollut kaupan karkkeja, eikä juuri lelujakaan. Leluja tehtiin kotona puusta, kankaasta ja muista materiaaleista. Entisajan tavarat tehtiin kestäväksi vuosikausia, ja ne käytettiin loppuun. Entisaikaan ei ollut jätteitä ihmisten kiusana. Kierrätys ja uusio- käyttö tapahtuivat kotona luonnostaan. Ihmisten ei tarvinnut vielä Elmerin vaarin nuoruudessa pelätä, että maailma hukkuu jätteisiin”

Elämä oli entisaikaan monessa suhteessa erilaista kuin nykyisin. Voi olla, että olet kuullut omien isovanhempiesi kertovan tarinoita lapsuudestaan ja nuoruudestaan. Ehkäpä olet jopa luenut kirjoista entisajan elämästä. Tehtäväsi on nyt kirjoittaa juttu, joka kuvaa entisajan elämää. Kerro jutussasi, miten entisaikaan suhtauduttiin roskeisiin ja jätteisiin. Voit jatkaa tätä kertomusta tai tehdä kokonaan uuden. Jutun sijasta voit tehdä ja harjoitella kavereittesi kanssa aiheeseen liittyvän pienoisyhteisön tai piirtää/maalata siitä kuvan/sarjakuvan.

Aihe-ehdotelmia:

- Elmeri ja Kerppo matkustavat aikakoneella vaarin lapsuuteen
- Entisajan elämää Kerppokärpäsen silmin
- Elmerin vaari kertoo
- Vanha auto/polkupyörä/puulelu/maljako muistelee
- Entisajan lasten puuhut
- Riepumaton raidat kertovat

Vinkkejä kirjoittamisen avuksi: (opettaja valitsee sopivimmat, jotka hän kirjoittaa esim. Kerkon ekovinkit kalvopohjalle)

- Entisajan ihmisillä ei ollut kiire.
- Ihmiset eivät harrastaneet ”shoppailua”.
- Tavarointa oli vähemmän ja ne olivat yksinkertaisempia.

- Tavarat olivat kestäviä, niitä korjattiin ja huollettiin.
- Tavarointa käytettiin uudelleen ja kierrätettiin kotona. Vanhasta tehtiin uutta.
- Tavarat heitettiin pois vasta loppuun kuluneina.
- Ihmiset säästivät rahaa.
- Hyödykkeitä tehtiin itse: vaatteita, leluja, astioita, huonekaluja, kodin tekstiilejä.
- Työ oli elämän sisältö – lapsillakaan ei ollut paljon aikaa leikkiä ja huvitella.
- Ei muovia! Muovi alkoi yleistyä vasta 1950-luvun alussa astioissa, kodinkoneissa, leluissa jne
- Jätteistä huolehdittiin pääosin kotona: ullakko, poltto, kotitunkio – ja lopulta kaatopaikka viimeisenä vaihtoehtona.
- Ei julkista kierrätystä! Ei ekopisteitä tai kirpputoreja. Jäte oli jätettä ja sillä siisti!
- Ongelmajätteitä ja myrkyllisiä aineita vähän. Esim. siivouksessa pärjättiin kotikonstein.
- Jätepaperi oli ensimmäinen kierrätysmateriaali, jota alettiin kerätä 1940-luvun alussa: Kerääminen tuotti osto-oikeuskuponkeja, joilla saattoi ostaa suklaata tai karamelleja. 50-luvulta muistetaan kellot ja nuket. Hopealusikoitakin oli kannusteena.
- Ei kertakäyttötavaroita.

2.2 Eko-Elmerin turhat tavarat

Tavoitteet: *Oppilas ymmärtää, ettei tavara välttämättä tee ihmistä onnelliseksi. Oppilas opettelee tunnistamaan turhaa kulutusta ja harjoittelee siitä luopumista.*

Motto: Ihmiset tahtovat kaikenlaista, vieraita tavaroita vieraista maista. Pian on kaapit täynnä kamaa. Elämä on kuitenkin yhtä ja samaa. Iloon ei ole tarpeen tavaraa hankkia. Onneen ei tarvita edes pankkia.

Oppilaat lukevat kertomuksen itsekseen. He kirjoittavat kertomukseen jatkos.

**Virikekertomus:
Eko-Elmerin turhat tavarat**

Elmeri herää unesta eräänä lauantaiaamuna. Hänen huoneensa on täynnä kaikenlaista koululaisen

tavaraa. Elmeri hieroo silmistään unenrippeet ja katselee ympärilleen huoneessaan. "Miksi täällä on niin paljon kaikenlaista roinaa?" hän miettii. "Eihän täällä sovi kääntymäänkään ilman, että jotain kaatua kupsahtaa tai räsähtää lattialle. Ja siivouspäivänä on aina hirveä urakka. Tuntuu kuin olisin norsu posliinikaupassa tai jotain. Asialle pitäisi tehdä jotain, mutta mitä?"

Aivan kuin kutsuttuna Kerkko-kärpänen liihottelee paikalle raollaan olevasta ikkunasta. Kerkko pörrää pienen ilmanäytöksen Elmerin nenän edessä, jotta tämä huomaa ystävänsä. Lopulta hän laskeutuu sulavasti Elmerin olkapäälle ja sanoo huolettomasti: "Aivan ensimmäiseksi voisit tehdä tarvekartoituksen tässä museossa. Kerää isoon pahvilaatikkoon kaikki kamat, joita et enää tarvitse. Sä et kuule ole ainoa ihminen tällä pallolla. Jossain saattaa olla tyyppi, joka ihasuu ikihyvikseen sun vanhoista tavaroista. Niin, ja onhan olemassa kierrätyskeskukset, kirpputorit ja huutokaupat, jonne tavaroita voi viedä myytäväksi tai vaihdettavaksi".

"Niin, mutta se on niin vaivalloista. Paljon helpompi olisi heittää turhat tavarat roskikseen. En mä ole tottunut siihen, että annan omia tavaroitani tuntemattomille tyypeille, joista en tiedä yhtikäs mitään. Tavarat voi joka tapauksessa päätyä kaatopaikalle, joten lopputulos on sama", ärähteli Elmeri pahantuulisesti. Hän oli noussut aamuun väärällä jalalla, eikä ekoilu jaksanut kiinnostaa.

"Hoi kaveri, pää pystyyn ja apatia pois! Usko minua, tavaroiden antaminen on yhtä kivaa kuin saaminen, kun alkuun pääsee. Ensin tarvitaan luja päätös, sitten kaikki sujuu itsestään. Pian huomaaakin, että on helpotus, kun kaiken maailman tavarat ei kuppelehdi jaloissa. Näkee paremmin ympärilleen, kun ei ole paljon romua ympärillä. Ihminen ei tarvitse hirveästi tavaraa ollakseen onnellinen. Ei ole fiksumaa ajatella koko ajan vain itseään. Parasta elämässä ovat ystävät, kivat kokemukset ja elämykset. Ne kulkevat mukana mielessä, eivät paina paljon, eivät säry ja häviä, kuten tavarat aina tekevät", Kerkko filosofoi.

Elmeri katsoi Kerkkoa ihmeissään. Oli mukava omistaa viisas ystävä, joka oli valmis rohkaisemaan heikolla hetkellä. "Okei, en minä oikeasti kaipaa uusia tavaroita, jos totta puhutaan. En ainakaan koko ajan. Sen sijaan tykkään kave-

reista, seikkailuista ja ylläreistä! Ei mun huone saa olla hamsterin pesäkolo", Elmeri tuumi pirteämmällä äänellä ja lähti alakertaan etsimään tyhjää pahvilaatikkoa turhille tavaroille.

Miten tarina jatkuu? Kirjoita kertomukseen jatko. Mitä turhaa tavaraa Elmeri löysi huoneestaan? Oliko hänen helppo luopua niistä? Mitä hän teki niille? Keksi Elmerin iloksi seikkailu tai pieni, mukava yllätys.

Tarkastellaan kalvoja 6 ja 11: "Elmerin huone" ja "Turhien tavaroiden laatikko". Mitä turhaa tavaraa pahvilaatikkoon kertyi Elmerin huoneesta?

- pieniksi jääneitä vaatteita ja kenkiä
- pikkulasten leluja ja pelejä
- vanha keinuhevonen
- repaleisia, moneen kertaan luettuja sarjakuvalehtiä
- jalkapallokortteja (Elmeri ei enää kerää niitä)
- liian lapsellisia kirjoja
- muovisia pikkuautoja, -eläimiä ja -ihmishahmoja
- sekalainen kokoelma legopalikoita
- taulu, johon Elmeri on kyllästynyt
- vähän kulunut jääkiekkopeli

Mitä Elmerin kannattaa tehdä turhille tavaroilleen. Keksitään vaihtoehtoja (korjata, lahjoittaa kavereille tai sukulaisille, viedä kirpputorille tai kierrätyskeskukseen, antaa hyväntekeväisyyskeräykseen). Oppilaat voivat keksiä sopivia tekstejä kalvon 11 puhekupliin.

Keskusteluruouheita:

- Mitä mieltä olet ajatuksesta "Ostaminen ja omistaminen ei tee onnelliseksi"? Onko näin?
- Mikä sinun mielestäsi elämässä on parasta?
- Mistä sinä tulet onnelliseksi tai hyvälle mielelle?
- Mitä turhia tavaroita omassa huoneessasi on?
- Mitä voit tehdä omille turhille tavaroillesi?
- Miten esim. lautapelin, josta puuttuu muutama nappula, voi korjata?
- Oletko koskaan lahjoittanut pois omia tavaroitasi? Mihin? Miltä oman tavaran pois antaminen tuntuu?

- Onko joku antanut sinulle jotain omaa? Miltä saaminen tuntuu?
- Kenelle voit tuottaa hyvää mieltä antamalla jotain omaasi?
- Mitä haittaa on liian paljoista leluista tai vaatteista?
- Mitä hyötyä on siitä, että mukavia asioita voi omistaa mielikuvituksessa? Mitä mukavaa sinä voisit omistaa näin?
- Oletko koskaan käynyt kirpputorilla tai kierrätyskeskuksessa?
- Tiedätkö mikä ero on kierrätyskeskuksella ja kirpputorilla?
- Miten ne molemmat eroavat tavallisista kaupoista?

Tehtävä: Suunnitellaan oma turhien tavaroiden laatikko. Listaataan siihen kuuluvat tavarat. Mitä näille tavaroille voitaisiin tehdä. Miksi tavarat ovat mielestäsi turhia? Kenelle voisit antaa jotain itsellesi turhaa?

2.3 Opetustuokio: Pihkuran pakkaukset! Tuotteellako elinkaari?

Tavoitteet: Tutustutaan erilaisiin pakkauksiin. Pohditaan pakkausten tarkoituksenmukaisuutta, ympäristöystävällisyyttä ja häviöitä. Opitaan tuotteen elinkaari -käsite.

Motto: Kaikki, mitä roskakoriin joutuu, on kaupasta rahalla ostettua.

Luetaan kertomus vuorolukuna ja keskustellaan sen ja omien kokemusten perusteella erilaisista pakkauksista.

Virikekertomus:

Elämää kaupan hyllyllä

Eräänä päivänä Elmerin luokassa puhuttiin pakkauksista. Opettaja kertoi, ettei ole helppoa tehdä ostoksia ilman pakkausjätettä. Kaupan teossa syntyy paljon pakkausmateriaalia, joka on ihmisten riesana kaupassa ja kotona. "Taidanpa katsoa kaupan hyllyjä sillä silmällä", Elmeri päättää.

Kotimatalla Elmeri poikkesi tuttuun lähikauppaan tutkimaan pakkauksia. Tehtävä osoittautui yllättävän vaikeaksi. Lannistunut sankari

vajosi tyhjän hyllyn reunalle raapimaan päätään. Onneksi läheltä kuului tuttu surina ja Kercon pirteä ääni: "Tuli mieleen, että saatat tarvita meikäläistä. Löysin tänne hajujälkien perusteella. Pää pystyyn, kuoma!" Elmeri kertoi Kerkolle huolensa. "Ei hätä ole tämän näköinen. Tiedätkös, Roska-Repe osaa naamioida kolttosensa aika hyvin, mutta me olemme hänelle liian kova pala!" Kerko pörähti siivilleen ja epäuskoinen Elmeri seurasi häntä hyllyjen lomitse.

Ystävykset pysähtyivät maitohyllyn eteen. Elmeri kuuli yllättäen purkkirivistöstä äkeitä ääniä. Ketkä siellä kinastelevat? Iso pahvinen litran jogurttipurkki ja pieni muovinen kahden desin jogurttipurkki siellä kehuivat itseään ja sättivät toista. "Me isot tölkit nököttämme hyllyllä päivästä toiseen. Ihmiset, varsinkin pienet ihmiset, tahtovat kotiinsa noita koreita pikku kippoja. Yksi mankui äidilleen, ettei halua syödä jogurttia tölkestä, koska se maistuu kuulemma paremmalle pikkupurkista. Vaikka samaa tavaraa meissä on! Kummassakohan on enemmän syötävää – lällälälää! Me kartonkitölkit olemme parempia kuin te pikkupurkit. Kun tyhjenemme mahoihin, meidät voi pestä, taittaa, sulloa sisäkäin ja viedä nestekartonkikeräykseen, jolloin meistä tehdään jotain uutta!" hehkutti iso mansikkajogurttipurkki. Se näytti kieltä pikkupurkeille. Pikkupurkit heiluivat edestakaisin rytmikkäästi ja lällättivät takaisin: "Onhan se paljo siistimpää syödä fiinisti pienestä purkista. Ei tartte pestä lautasta, jos on kiire pelaamaan futista! On muovi ainetta jaloa, ei sitä noin vain takassa polteta! Kysy vaikka kaatopaikalta! Syö juggaa minipurkissa, jos tahdot pysyä muodissa! Jee jee, jee jee, jee jee!"

Kerko esitelmöi Elmerille: "Jogurtti on räikeä esimerkki siitä, miten pakkauskoko ja -tapa vaikuttavat ympäristöön. Vastaavia on kauppa täynnä. Valitettavan monet ihmiset lankeavat pikkupurkkien valheeseen. Hetki vain ja muovipurkit nököttävät meikäläisen naapurissa, kaupungin kaatopaikalla. Muovin kierrätys on vielä niin kovin uusi asia. Onkin viisasta ostaa jogurtti isossa kartonkitölkissä tai tehdä se itse". Elmeriä vähän säällitti pikkupurkkien kohtalo. "Ei se ole purkkien syy. Eikä niistä tartte tulla jätettä. Nehän voi käyttää uudestaan!"

Seuraavana oli vuorossa keksihylly. Elmeri erotti vaimeaa valitusta keksipaketeista. Äänet kuuluivat kuin maan alta. "Voi, kelmun alla on niin tukalaa ja pimeää! Muovia alla ja pahvia päällä, täällä me hikoillaan säällä kuin säällä!" lauloi suklaakeksien kuoro tahmealla äänellä. "Kestää ikui-

suuden ennen kuin pääsemme ulos ja silloinkin meidät vain syödään. Kukaan ei ihaile hienoa pintakuviotamme tai suussa sulavaa täytettämme, kuten mainoksissa kehutaan. Kaunis pakkaus se on paras myyntivalttimme”, jatkoi eräs täytekeksi. ”Meidän pakkauksemme on vaatimaton ja yksinkertainen, ja silti jotkut ostavat meitä, koska olemme suussasulavan mureita”, kuiskasi vaatimaton ääni kaurakeksipaketista.

Muuan rapiseva ja menevänoloinen ääni punakirjavasta pussista puuttui rehvakkaasti puheeseen: ”Voi teitä yksinkertaisia keksejä. Olette turhan vaatimattomia. Minun kiiltävä ulkomuotoni houkuttelee ostajia pilvin pimein. Minut on luotu TV-tuokion välipalaksi tai synttärievääksi. Minua ei kiinnosta, tuleeko kiiltävästä pakkauksestani kaatopaikkajätettä, niin kauan kuin elämässä on rapinaa. Elämässä täytyy ehdottomasti olla rapinaa, rapinaa, rapinaaaaa... you know!” Viimeisen sanan sanoi arkisen näköinen näkkileipäpaketti. ”Turhanpäiväisiä hienostelijoita olette kaikki meikäläisten rinnalla. Teitä herkkuja ei ollut olemassa, kun meikäläiset auttoivat korpisotureita jakamaan. Kukaan ei itke teidän peräänne, jos katoatte markkinoilta. Meikäläistä sen sijaan rouskutetaan aina. Meikäläisen valtti on rukiinen maku, ei korea näkö! Eikä minulla ole ylläni monta kerrosta, kuten monilla teistä hienohelmoista”, se julisti vakaumuksellisella äänellä.

Seuraavaksi oli vuorossa lihatiski. Kaukalon reunalla pötkötti vinot pinot lenkkimakkaroita. Lihaleike- ja makkararivistöstä kuului yksimielistä höpötystä: ”Me vannomme muovin nimiin. Me rakastamme muovia. Emme voi elää ilman muovia. Muovi suojelee aromeitamme. Ilman muovia olemme hukassa. Muovi on paras ystävämme!” Läheiseltä irtolihatiskiltä kantautui porsaankyljysten paheksuva ääni: ”Voi mitä hehikutusta! Nuo lenkit ja leikkeet ovat täysin muovin aivopeseimiä! Eivät resukat ymmärrä omaa parastaan. Lihatiskillä paras pakkaus on vanha kunnan paperi, kun harva ostaja älyää ostaa lihat omaan astiaan. On paperi maar paljon helpompi polttaakin kotioiloissa kuin muovi! Ja typeryyden huippu ovat nuo einokset. Jos raukat tietäisivät, että niiden pakkaukset päätyvät suoraan kaatopaikalle, mahtaisivatko enää nokitella meille irtolihoille”.

Elmeri kuunteli hyllypuheita ihmetellen. ”Miksi kaikki tavarat täytyy pakata muoviin ja pahviin ja sellofaaniin? Kai itse tavara on tärkeämpi kuin pakkaus, vai mitä mieltä olet, Kerkko?” ”Totta viserrät, kaveri. Teillä ihmisillä on suurempi vaiva päästä ruokaan käsiksi kuin meillä kärpäsillä. Kärpäsän ruoka on tarjolla sellaise-

naan ilman turhia pakkauksia. Siitä ei myöskään jää jätettä kuten teillä ihmisillä”, virnisti Kerkko. ”Pihkuran pakkaukset. Niitä on älyn vaikea avata! Tänä aamuna mehupurkki kaatui pöydälle, kun yritin avata sitä. Arvaa, oliko äiti äreä? Inhoan huonoja pakkauksia! Mutta minäpä tiedän, missä on irtotavaraa!” huudahti Elmeri.

Hedelmätiskillä ystävykset tupsahtivat keskele kiivasta välienselvittelyä. ”Sinä pomppasit tahallasi pois. Älä yritä väittää muuta! Mikset tyydy kohtaloosi, kuten me muutkin!” huutaa eräs iso appelsiini toiselle, joka on vierinyt näkymättömiin tiskin alle. ”En halua joutua muovipussiin! Muovipussi on täysin turha ylellisyys meille hedelmille. Se saa meidät hikoilemaan, emmekä ole enää yhtä mehukkaita. Muistatteko, miten kävi niille kavereille, jotka pakattiin muovipussiin ja unohdettiin hyllyn reunalle. Ne homehtuivat kuoliaiksi. Oli hirveää katsella vierestä voimatta tehdä mitään. Silloin päätin, ettei kukaan ikinä sullo minua muovipussiin, vaikka jäisin syömättä. Miksei ihmiset voi ostaa meitä omaan pussiin. Kerran tässä pyöri yksi verkko-kassityttö, joka otti sekä meikäläisiä että omenia, mutta en onnistunut tunkemaan itseäni mukaan”, vuodatti onneton karkulainen. Elmeri kumartui ja nosti appelsiinin ylös, helisti taskunpohjalanttejaan ja sanoi: ”Okei, minä ostan sinut. Pidän tyylistäsi, pikku-jaffa!”

Appelsiinien vieressä köllötteli kellanvihreitä banaaneja. ”Me banaanit emme tarvitse pakkauksia. Meillä nähkääs on hieno pakkaus omasta takaa, tämä ihmeellinen kuoremme nimittäin!” ”Niinhän meillä muillakin on!” huusivat muut hedelmät kuorossa. ”Mitäs olette niin itsenäisiä, pyöreitä ja kieriväisiä!”

Elmeri ja Kerkko pysähtyivät kassojen läheisyydessä olevien karkkihyllyjen eteen. ”Elviran mielipaikka! Ja miksei muidenkin!” suhahti Elmeri Kerkolle, joka katsoi parhaaksi maastoutua Elmerin nutun poimuihin. Ystävykset tarkastelivat värikkäitä karkkipusseja ja patukoita, konvehtirasioita ja suklaamunia. Kaikki oli hyvin perusteellisesti pakattua. ”Osta namia, saat hania. Osta suusi makeaksi ja mielesi iloiseksi!” kuiskittelivat karkit moniäänisesti. Elmeri saattoi mielessään nähdä jopa pienten käsien ojentuvan anovasti häntä kohti. Kerkko supatti hiljaa Elmerin korvaan: ”Houkuttelevat pakkaukset ovat teille ihmisille sama kuin kukan värikkäät terälehdet ovat meille hyönteisille. Molempien tehtävä on houkutelaa puoleensa. Mutta älä sinä lankea siihen ansaan. Kukan korea väri ei todista,

onko mesi hyvää vai ei. Samoin et sinäkään voi pakkauksen perusteella päätellä tuotteen laatua ja käyttökelpoisuutta”.

Leluhyllyltäkin löytyi hienosti pakattuja tavaroita. Kumma kyllä ne olivat kalliimpia kuin pakkaamattomat. Elmeri löysi kaksi täsmälleen samanlaista pikkuautoa, mutta hienossa pakkauksessa oleva osoittautui kymppin kalliimaksi. ”Onko tässä järjen häivääkään?” mutisi Elmeri. Kerkko sanoi: ”Täytyy todeta, että te ihmiset olette omituisia otuksia. Jos tavarantavalmistajat miettivät, miten tavara pakattaisiin luontoystävällisesti, roskaa tulisi tähän maailmaan paljon vähemmän. Lisäksi kevyesti pakattu tavara on ostajalle halvempi. Ajattele, te otatte kaupasta roskaa ja pakkaatte sen muovikassiin ihan vapaaehtoisesti. Osta sinä vähemmän ja kevyemmin pakattua! Ja kangaskassi on kyllä must!”

Siipiä verrytelläkseen Kerkko lensi uskaliin silmukan aivan kassaneidin edessä. Tällä oli työ kesken, joten hän ei onneksi kiinnittänyt huomiota kutsumattomaan asiakkaaseen. Hihnalla matkusti parhaillaan maitopurkkeja. ”Tiesitkö muuten, että tuolla maitopurkillakin on elinkaari, vaikka se ei olekaan elävä. Älä kysy minulta enempää juuri nyt. Jutellaan myöhemmin jossain muualla, sillä tämä on meikäläiseltä kielletty mesta!” Kerkko livahtaa ulos ovenraosta ja Elmeri seuraa perässä.

Keskustellaan kalvon 12: ”Elmeri tutkii kaupan pakkauksia” avulla erilaisista pakkauksista. Mietitään yhdessä sopivia ohjeita Elmerin ja Kerkon puhekupliin.

Pohditaan erilaisten pakkausten tarpeellisuutta, hyötyä ja houkuttelevuutta. Tarkastellaan asiaa konkreettisten pakkausesineiden tai mainoskuvien avulla. Etsitään hyviä ja huonoja pakkauksia ja luokitellaan niitä seuraavasti:

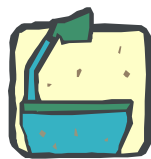
- tarpeellinen pakkaus (esim. litran jogurttipurkki)
- täysin tarpeeton pakkaus (esim. banaanit muovipussissa)
- liian hyvin pakattu tavara (esim. keksi-paketti)
- huono pakkaus (esim. liian suuri, kiikkerä, vaikea avata)
- houkutteleva pakkaus (esim. joku kosmetiikkatuote tai lelu)

Huom! Entisaikaan pakkausjätettä ei tullut läheskään yhtä paljon kuin nykyisin. Miksei?

Keskusteluruouheita:

- Käytätkö ostoksilla kaupan kassia vai omaa ostoskassia?
- Miksi oma ostoskassi on parempi ympäristön kannalta?
- Keksi esimerkkejä erilaisista pakkaustavoista.
- Keksi esimerkkejä hyvistä ja huonoista pakkauksista.
- Keksi esimerkkejä houkuttelevista pakkauksista.
- Onko sinulla ollut joskus vaikeuksia pakkauksen käytössä, esim. avaamisessa?
- Mitä hyötyä/haittaa pakkauksista on?
- Mitä tavaroita kaupoissa myydään ilman valmista pakkausta?
- Miksi joissakin tavaroissa pakkaaminen on välttämätöntä? Keksi esimerkkejä.
- Onko tavarantavaraminiminen irtotavarana hankalampaa kuin pakkauksen ostaminen? Miksi?
- Ostatko mieluummin pakatun vai pakkaamattoman lelun? Perustele.
- Mitä tuotteita olet ostanut irtotavarana?
- Miksi on parempi ostaa irtokarkkeja kuin valmiita karkkipakkauksia?
- Miksi kärpäset eivät saa oikeasti olla kaupoissa?
- Mitä uusiokäyttöä keksit käytetyille jogurttipurkeille?
- Missä muissa tuotteissa ison pakkauksen ostaminen on parempi ratkaisu kuin pienen?
- Miksi ison pakkauksen ostaminen on parempi ratkaisu kuin pienen?

Tarkastellaan kalvoa 13: ”Maitopurkin elinkaari”.

Opetetaan tuotteen elinkaaren käsite kalvon avulla. Otetaan yhteisesti esille vielä joku toinen lapsille läheinen esimerkki, vaikka lelu. Piirretään yhdessä taululle sen elinkaari.

Keskusteluruouheita:

- Mistä maitoa saadaan?
- Oletko nähnyt lehmää lypsettävän?
- Miten maito päättyy maatilalta kaupan hyllylle ja kuluttajalle? Mitä sille tapahtuu matkalla?
- Mitä erilaisia maitopakkausmuotoja on olemassa?
- Mistä maitopakkaus valmistetaan? Kerro sen elinkaari omin sanoin.

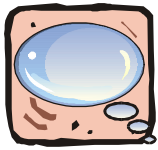
Tehtävä 1: Valitse joku kaupan tuote tai oma tavara, ja ota selvää sen elinkaaresta. Esitä elinkaaren vaiheet piirtämällä.

Tehtävä 2: Valitse joku tuote. Mieti, miten tuote mainostaisi itseään, jos osaisi. Piirrä tuotteelle hauska hahmo ja keksi mukaan lyhyt mainosteksti.

2.4 Opetustuokio: Mikä ihmeen ekotuote? Suomi – vai onko se sittenkin luomu?

Tavoitteet: Tutustutaan eko- ja luomutuotteisiin ja niiden merkintöihin. Arvioidaan näiden tuotteiden ympäristöystävällisyyttä.

Opettaja lukee kertomuksen ja keskustellaan sen pohjalta eko- ja luomutuotteista.

Virikekertomus: Eko-Elmeri ja luomun arvoitus

Koulusta tultuaan Elmeri heittää repun selästään eteisen nurkkaan ja löntystelee jalkoja raahaten keittiöön. Hän lysähtää keittiötuolille, nojaa leukaa kämmeniinsä ja tuijottaa hajamielisesti ulos ikkunasta avautuvaa syksyistä väriloistoa. Syvälle ajatuksiin vaipunut nuori mies herää keittiön todellisuuteen sieraimiin tunkeutuvan herkullisen tuoksun myötä. ”Äiti, laitatko sinä suomuruokaa?” tokaisee Elmeri äidille, joka hämmentelee hyräillen liedellä iloisesti porisevaa keitosta. ”Mitä sanoit, muruseni?” kysyy äiti ja heittää hämmentämisen sikseen. Hän on utelias kuulemaan, mitä Elmerillä on mielessä.

Saatuana äidistä kuulijan Elmeristä virtaa puhetta. Luokassa oli vierailut tänään ihminen, joka oli kertonut lapsille ympäristöystävällisestä tuotannosta ja SUOMUSTA. Oli kuulemma olemassa merkkejä, joista pystyi jo kaupassa tunnistamaan ympäristöystävällisen tuotteen. Merkeistä saattoi päätellä, mikä tuote kannatti ostaa ja mikä ei. Merkkien kuviakin hän oli näyttänyt, mutta siinä vaiheessa Elmeri oli ollut pihalla kuin lumiukko. Tänään hänelle oli sattunut erityisen hajamielinen päivä. Vierailija oli koko ajan puhua pulputtanut. Kuvat ja niiden merkitykset olivat menneet sekaisin. Elmeri puuskahti äidille, että sata kärpistä surisi hänen päässään. ”Kaikki suomut ja joutsenet ja pandanallet ja norpat

heittävät päässäni häränpyllyä, eivätkä suostu asettumaan paikoilleen. Voisitko sinä auttaa minua kesyttämään ne, äiti?” Elmeri kysäisi toiveikkaana.

Äiti puuskahti: ”Voi rakas höpönassu! Kalamiehellä on kalamiehen ajatukset! Se ihminen puhui teille varmaan luomuruuasta. Sillä ei ole mitään tekemistä kalan suomujen kanssa, vaikka kotimainen kala on kieltämättä terveellistä syötävää. Kuulehan kuomaseni, LUOMU ei ole mikä tahansa merkityksetön sanahirviö. LUOMU on lyhenne, joka tarkoittaa LUONNON MUKAISESTI TUOTETTUA RUOKAA. Siis ei keinotekoisia lannoitteita, tuholaismyrkyjä ja eläinten tehokasvatusta, vaan maan oman kasvuvoinman ja eläinten kunnioittamista. Isäsi ja minä teimme jo nuorena parina periaatepäätöksen käyttää mahdollisimman luonnonmukaisesti viljeltyä ja kasvatettua ruokaa. Haluamme, että teistä lapsista kasvaa terveitä ja reippaita. Ihmisen on hyvä jo lapsena opetella erottamaan hyvät vaihtoehdot huonoista ja toimimaan järkevästi”.

”Täällä kaupungissa luomuelämä teettää työtä, mutta on sen arvoista. Tavallisissa ruokakaupoissa ei ole vielä paljon luomutuotteita, koska ne ovat vielä kalliimpia kuin tavalliset tuotteet. Kauppiasta voi pyytää hankkimaan niitä. Lisäksi niitä voi hankkia suoraan lähialueen maatiloilta. On kiva saada tuoretta, terveellistä ruokaa pöytään. Vaiva palkitaan oman perheen hyvinvointina. Luomutuotteen tunnistaa kaupassa iloisesta leppäkerttumerkistä. Ja mitä tulee muihin ekotuotteisiin ja niiden merkintöihin, asia on melko monimutkainen. Totta kai autan sinua ymmärtämään tätä asiaa, mutta nyt kyllä syödään ensin tätä luomujuureksista haudutettua patua!” sanoi äiti virnistäen Elmerille rohkaisevasti. Elmeri virnisti takaisin. ”Onneksi sinä, äiti, olet olemassa!” hän tuumi maistellessaan äidin luomuruokaa.

Tarkastellaan kalvoa 14: ”Elmeri ja ekomerkit”.

Kalvolla kuvataan sekavuutta, jota lapsi saattaa kokea ekotuotteiden osalta.

Mikä merkeistä ei kuulu joukkoon? (ydinenergian merkki)

Pohditaan, mitä ekomerkeillä tarkoitetaan ja miksi tuotteita ylipäänsä on tarpeen merkitä ekomerkeillä. **Erotetaan virallisista ja puolueettomista ekomerkeistä kaupalliset ekomerkit.**

Luokassa on hyvä olla esillä ekomerkituotteita tai ainakin kuvia niistä. Tärkein ekomerkki on **Pohjoismainen ympäristömerkki (joutsen)**. Se ja **EU:n ympäristömerkki (tähtikukka)** ovat ainoat viralliset ekomerkit Suomessa. Niillä ei merkitä luomuelintarvikkeita, vaan ympäristöystävällisiä pesuaineita ja uusiutuotteita. Tuote voi saada virallisen ympäristöystävällisen tuotteen statuksen, kun se tuotetaan mahdollisimman vähäisin ympäristöhaitoin ja sen sisältämät aineet hajoavat biologisesti luonnossa (eivät jää kuormittamaan luonnon ekosysteemejä). Valmistaja voi saada tuotteelleen tämän merkinnän, kun tuote täyttää tietyt puolueettomasti asetetut kriteerit.

Tutustutaan myös joihinkin kaupallisiin ympäristömerkkeihin. Kaupallinen ympäristömerkki on epäluotettavampi, koska valmistaja antaa sen tuotteelleen itse ilman puolueetonta valvontaa. Kyse on **yhä paljon mainostamisesta** kuin todellisesta ympäristöystävällisyydestä. Tätä kannattaa korostaa. Kaikki hyvältä näyttävä ei kuitenkaan välttämättä ole hyvää.

Tarkastellaan merkeissä käytettyjä **symboleja**. Mietitään, miksi ekomerkeissä käytetään juuri näitä symboleja. Mitä symbolit kertovat? Keskustellaan eläinlajien (esim. pandakarhu, joutsen) uhanalaisuudesta ja lajien säilymisen edistämistä.

Keskustellaan **terveellisen ravinnon** merkityksestä ihmiselle. Millainen ruoka on terveellistä? Mahdollisimman lähellä ja puhtaasti tuotettu. Keskustellaan omien kokemusten pohjalta, millaisia luomutuotteita on markkinoilla. Miksi niitä on niin vähän? Miksei ole enempää?

Luomutuotteistakin voi olla esimerkkejä luokassa. Varsinkin pienistä lähikaupoista luomutuotteita on vaikea löytää, mutta suurissa marketeissa ja luontaistuotekaupoissa niitä jo on. Luomutuotteita voi nykyisin ostaa myös suoraan maataloilta, suoramyyntipisteistä tai kaupungissa ruokapiirien kautta. Selitetään, mitä **suoramyynnillä** ja **ruokapiirillä** tarkoitetaan. Ks. Eko-öpen taustatieto.

Arvioidaan luomutuotteiden terveellisyyttä. **Miksi jotkut ihmiset haluavat ostaa luomutuotteita, vaikka ne ovat kalliimpia?** Onko luomuruoka ilman muuta terveellisempää kuin ns. tavallinen? Voiko terveellisyyden päätellä mausta? Terveellisyys tai epäterveellisyys käy ilmi vasta pitkään tuotteita käytettäessä. Pohditaan, mihin luomuruuan väitetty terveellisyys perustuu. Luomukasvatuksessa kunnioitetaan luonnon omaa kasvuvoimaa kaikissa tuotannon

vaiheissa. Luomutuotteet ovat yleensä kalliimpia kuin tavalliset elintarvikkeet, mutta niiden ravintoarvo on parempi. Miksi Suomessa kannattaisi suuntautua enemmän luomutuotantoon? Suomi ei voi kilpailla elintarvikkeiden suurtuotannossa eteläisten alueiden kanssa. Siispä täällä kannattaa satsata korkeaan laatuun ja ravinnon puhtauteen, koska maaperä ja ilma ovat vielä suhteellisen saasteettomia. Monet kasvit kasvavat maukkaiksi nimenomaan pohjoisessa ilmastossa, jossa kasvukausi on hyvin valoisa.

Luomutuotteet kannattaa selkeästi erottaa tämän hetken muoti-ilmiöstä, ns. **täsmäelintarvikkeista ja ravintolisistä**, jotka on kehitelty vain tuomaan markkoja valmistajien kassaan kuluttajien hyväuskoisuuden kustannuksella. Täsmäelintarvikkeissa on tuotteeseen keinotekoisesti lisätty esim. vitamiineja tuotteen ravintoarvon parantamiseksi. Vitamiinien ja mineraalien holtittomassa popsimisessa on aina yliannostuksen vaara. Luomujattelussa hyödynnetään puhtaan luonnon omaa kasvuvoimaa ja luotetaan siihen, että ihminen saa kaikki tarvitsemansa ravintoaineet täysipainoisesta ravinnosta. Ravintoaineita ei tarvitse erikseen lisätä, koska tuotantoprosessi on mahdollisimman luonnonmukainen ja tuotantoketju lyhyt tuottajalta kuluttajalle.

Tehtävä 1: Kartoitetaan lähikaupan/marketin valikoimia ja haastatellaan kauppiasta. Mitä ekomerkituotteita kaupasta löytyy? Mitä luomutuotteita?

Miksi juuri näitä? Mistä tuotteet tulevat? Voisiko valikoimaa kasvattaa? Onko luomutuotteilla kysyntää? Miksei kaupassa myydä enemmän luomutuotteita? Ovatko luomu- ja ekotuotteet muita tuotteita kalliimpia?

Tehtävä 2: Kartoitetaan lähiseudun luomutuottajia. Vierailaan tiloilla ja/tai kutsutaan tuottajia mainostamaan tuotteita kouluun. Koululla voidaan järjestää luomuesittelyjä lähialueen ihmisille.

Tehtävä 3: Hankitaan luomutuotteita ja järjestetään pienet luomumaistiaisets, esim. leipää, marjoja, hedelmiä, vihanneksia, juureksia, yrttejä, säilykkeitä, juustoa jne.

Keskusteluruouheita:

- Mikä ongelma Elmerillä oli?
- Miksi luomuruoka vaatii enemmän viitseliäisyyttä kuin tavallinen ruoka?
- Miksi kaupasta kannattaa valita ympäristömerkittyjä tuotteita?
- Mitä ympäristömerkittyjä tuotteita tiedät? Oletko nähnyt niitä kaupassa tai kotona?
- Kiinnostävätkö vanhempasi huomiota tuotteiden ympäristöystävällisyyteen ostaessaan niitä?
- Miten kuluttaja voi vaikuttaa siihen, että kaupasta saa paremmin luomutuotteita?
- Ekomerkeissä on kuvia joutsenesta, norpasta, pandakarhusta, pöllöstä, siilistä tai leppäkertusta. Mieti, miksi juuri nämä eläimet on valittu mainostamaan luontoystävällisiä tuotteita.
- Mitä tämä merkki tarkoittaa (näytetään suomalaisen elintarvikkeen merkkiä, sinistä joutsenta)?

Huom! Sininen joutsen – Hyvää Suomesta -merkki kertoo ruuan kotimaisuudesta, se ei ole ympäristömerkki!

2.5 Opetustuokio: Ökykuluttaja vai ekokuluttaja?

Tavoitteet: Pohditaan tarpeellista ja tarpeetonta kulutusta. Havaitaan järkeviin kuluttamiseen etu ympäristön kannalta. Mietitään omia kulutustapoja ja harjoitellaan turhasta kuluttamisesta luopumista.

Opettaja lukee kertomuksen tai oppilaat lukevat sen ääneen vuorotellen. Keskustellaan kertomuksen herättämistä ajatuksista.

Lukemisen aikana voi olla esillä **kalvo 15: "Suurkuluttaja Sampon synttärät"**. Mitä kaikkea jätettä synttäreillä syntyi? Syntyikö turhaa jätettä? Mitä?

Virikekertomus:

Eko-Elmerin uudet naapurit

Elmerin kodin viereisellä tontilla tapahtui kummaa. Siellä nökötti vanha, rapistunut puutalo. Talo oli autio, ikkunoissa oli laudat ja tontti oli villiintyneen pensaikon ja nokkospuskien peitossa. Erää-

nä aamuna perhe heräsi työkoneiden ääniin. Naapuruston rauhallinen hiljaisuus oli rikkoutunut. Vanha talo aiottiin purkaa.

Ensin tontilla mylläsi iso kaivinkone, joka kaatoi nurin vanhan autiotaloröstellön. Koneen kumottua talovanhuksen nurin, paikalle ilmaantuivat haalariasuiset työmiehet täydentämään kaivinkoneen aiheuttamaa tuhoa. Ensin Elmeri suri talovanhuksen kohtaloa. Hän piti paljon vanhoista puutaloista. Niissä oli jännittävää vanhan ajan henkeä. Talovanhuksen ja sen pihapiirin mukana hävisi hyvä seikkailupaikka lähiseudun lapsilta. Iskä kertoi, että paikalle rakennettaisiin uusi asuintalo ja että he saisivat piakkoin uudet naapurit. Se ajatus kutkutti Elmerin mieltä. Ehkä naapureilla oli lapsia Elviiran ja hänen leikkitovereiksi. Enemmän kuin tavaroita Elmeri arvosti kavereita, joiden kanssa saattoi seikkailla ja tutkia kaiken maailman asioita.

Naapuritontille nousi ennätysajassa uusi ja uljas talo, aivan eri maailmasta kuin entinen räjä. Korkeakin se oli, kuin satulinna. Portaita ja ulokkeita näytti olevan joka lähtöön. Elmerin mieleen nousi eräs laulu: "Yhdet portaat vievät ylöspäin ja toiset tuovat alaspäin ja kolmannet huvin vuoks ei minnekään..." Isä ja äiti tutkailivat tulokasta vähän huolestuneen näköisinä. "Kauniita pihapuita tuo kolossi vaati uhrikseen! Toivottavasti emme saa naapuriksi Roope-Ankkaa!" Vanhempien epäilyistä huolimatta talo oli Elmerin mielestä hieno.

Pian uudet asukkaat muuttivat taloon. Elmerin toive toteutui. Perheen poika Sampo tuli kouluun Elmerin luokalle. Joskus he kulkivat kouluun yhtä matkaa. Sampo vaikutti kivalta kaverilta. Tosin Elmeri ihmetteli, miten Sampolla tuntui aina olevan rahaa. Ei viikkorahaa kuten Elmerillä, vaan hän sai rahaa vanhemmiltaan tarpeen mukaan. Ja tarpeita Sampolla totisesti tuntui riittävän. Vähän väliä hän houkutteli Elmeriä keskustan ostoskeskuksiin ostamaan milloin mitään tavaraa. Kun Sampolla teki mieli jotain uutta, hän yksinkertaisesti meni ja osti sen. Sampolla oli iso huone täynnä leluja, CD-romppuja, urheiluvälineitä ja muodikkaita vaatteita. Eikä mitään säännöllistä karkkipäivää, vaan hän osteli karkkia mieliteon mukaan.

Yhtenä päivänä Sampolla pusakasta särkyi vetoketju poikien rakentaessa majaa lähimetsikköön. Seuraavana päivänä Sampolla oli upouusi pusakka. Kun Elmeri kysyi, mitä vanhalle pusakalle oli tapahtunut, Sampo ilmoitti äitinsä heittäneen sen roskeen. Ei heillä ollut tapana korjata vanhoja tavaroita. Se oli niin vaivalloista. Kau-

pastahan sai rahalla uusia. Ja eikö vaihtelu virkistänyt? ”Eikö kaikki tehneet näin?” kummasteli Sampo. ”Ei meillä ainakaan. Tavarat käytetään loppuun, minkä jälkeen ne viedään kirpputorille. Ja äiti ja isä osaavat korjata mitä vain”, kehaisi Elmeri. Hänen tärkeyslistallaan shoppailu ja uudet tavarat eivät olleet aivan kärjessä, joten naapuriperheen käytäntö vähän ihmetytti häntä.

Keväällä Sampo vietti syntymäpäiviä. Elmerikin sai postissa hienon tietokoneella tehdyn kutsukortin. Syntymäpäivälahjaksi Elmeri osti lautapelin. Juhlapäivä koitti. Elmeri tallusteli tien yli naapuriin. Sampon kotona oli aina hienoa ja juhlaista. Kodin sisustus oli kuin suoraan muotilehdestä. Syntymäpäivätarjoilut oli katettu salin pitkälle pöydälle. Joka puolella oli värikkäitä ilmapalloja, serpentiinejä ja muita värikkäitä paperikoristeita. Koko huone muistutti varta vasten pystytettyä huvimajaa, kun taas muu koti oli kuin pressan asunto. Salin oven viereen oli sijoitettu lahjapöytä. Elmeri katseli vähän haikeana Sampon mahtavaa lahjaröykkiötä. Lahjapaketeista paljastui toinen toistaan hienompia lelu-pakkauksia, kiiltäviä CD-romppuja, värikkäitä merkivaatteita ja urheiluvarusteita. Eräästä paketista ilmaantui tuliterä kännykkä. Sampo repi paketteja auki pikavauhtia. Tuskin hän ehti huomata, mitä kaikkea oli saanut, kun hänellä oli kiire avata kaikki lahjat. Lahjapaketeista kertyi lattialle sekalainen paperi- ja lahjanarusotku, joka ajalehti lattialla aikansa, kunnes Sampon äiti ilmestyi jostakin ja sulloi pakkausjätteet isoon mustaan jätessäkkiin.

Lahjojen ihailun, leikin, videonkatselun ja tietokonepelien pelaamisen jälkeen käytiin tarjoilupöytään. Elmeri havaitsi pöydän keskellä olevassa kukkalaitteessa pientä liikettä. Rapsittelija paljastui Kerkoksi. Utelias kärpäskäppänä oli seurannut ystävänsä juhliin kuokkavierana. Toivottavasti Sampon äiti ei huomannut. Hän oli supersiisti ihminen, eikä sietänyt kärpäsiä koko huushollissa, saati sitten juhlapöydässä. Elmeri toivoi, että Kerkko älyäisi olla hissun kisan, eikä ryhtyisi esittämään mitään yksityistä ohjelmanumeroa. Häntä nauratti mahdottomasti, kun hän seurasi vaivihkaa Kerkon elehtimistä. Selvästikin se yritti saada temppuilullaan Elmerin purskahtamaan hörönauruun. Oli täysi työ pitää naama peruslukemilla kärpäskäppänän toilailua katsellessa.

Juhlapöydässä oli seitsemää sorttia makeaa ja suolaista. Elmeri pani merkille, että kaikki tarjottavat täytekkäviä lukuun ottamatta olivat kaupasta ostettuja. Pöytä oli katettu kertakäyttö-

pöytäliinalle ja lapset söivät ja joivat kertakäyttöisistä pahvi- ja muoviasiastioista ja pyyhkivät suunsa kertakäyttöisiin lautasliinoin. Kun ruokailuhetki oli ohi, Sampon äiti purjehti saliin, komensi lapset ulos, ja kippasi koko jäljelle jääneen komeuden mustaan jätessäkkiin. Elmeri kuuli mielessään Roska-Repen hihittävän vahingoniloisesti ja kertakäyttöastioiden vaikertavan surkealla äänellä jätessäkin uumenista. ”Tämä on epistä! Meidät kannettiin kotiin muovikassissa, asetettiin hienosti tarjolle ja nyt olemme jätettä. Emme ole mitä tahansa tusinatavaraa, olemme mustasta kullasta valmistettuja valioastioita. Helppohoitoisia ja hygieenisia sitten viimeisen päälle!” Elmeriä hieman suretti kuppien ja lautasten puolesta, mutta hän ei pukahtanut asiasta sanaakaan. Ei Elmeri halunnut pilata Sampon synttäreitä arvostelulla.

Juhlien loputtua Elmeri käveli tien yli kotiin ja sai Kerkosta seuraa. Kaverukset vaihtoivat ajatuksia juhlista. ”Muuten kivat kekkerit, mutta oli vähän kurja, kun tuli niin paljon jätettä. Eikä Sampo ollut moksiskaan”, tuumi Elmeri vähän allapäin. ”Älä muuta viserrä. Minä sain pidellä kaikin jaloin kiinni kukkalaitteesta, etten olisi puuttunut asiaan. Teki mieli pitää pieni valistuspuhe tuhlailevasta elämäntavasta, mutta pelkäsin henkiriepuni puolesta. Olin vähällä joutua jätessäkkiin kertakäyttökaman kanssa, mikä olisi ollut meikäläiselle tosi nöyryyttävä kohtalo. Viime hetkellä lennähdin ulos muovijätteen seasta. Ihminen tottuu niin helposti liian löysiin kulutustottumuksiin. Kun aikansa ostaa ja kuluttaa suruttomasti, tuntuu se pian ihan normaalilta elämäntavalta”. ”Miten on, kuomaseni? Haluatko olla öky- vai ekokuluttaja?” tiedusteli Kerkko Elmeriltä.

”Mitä sinä meinaat?” kysyi Elmeri epätietyisenä. ”Ökykuluttaja on sellainen, joka ostaa, mitä mieli tekee rahanmenosta ja jätteenkulusta huolimatta. Hän ei vaivaudu ajattelemaan ympäristön hyvinvointia, vaan tuijottaa vain omaa nappaa. Ekokuluttaja on sellaisen vastakohta. Sellainen ihminen, joka ostaa tarpeellista ja harkiten. Silloinkin mahdollisimman saasteetonta ja kestävä, eikä kertakäyttöistä himphamppua. Ekokuluttaja ajattelee myös toisia ihmisiä ja luontoa”, kertoi Kerkko tietäväisesti. ”Kysyt vielä kumpi! Mutta on se silti joskus mukava vähän kuluttaakin, käydä vaikka karkki- tai levykaupassa tai ostaa uusi rullalauta. Kun on saanut rahaa säästöön”, puuskahti Elmeri, joka tunsu tarvetta vähän puolustaa Sampoa ja tämän perhettä. Ihan mukavia naapureita he olivat kaikesta huolimatta. Ja olihan Sampo hänen kaverinsa.

Ystävykset tulivat Elmerin kotipihalle miehistellen kulutusasiaa. Elmeri rikkoi hiljaisuuden. "Sampo minä vielä mietin. Minusta on sääli, ettei niin mukava kaveri ymmärrä kierrätyksen, säästämisen ja sen sellaisen päälle. On kurjaa kasvaa isoksi ilman, että älyää mitään ekoluusta". "Jospa Sampo ja hänen kotiväkensä eivät yksinkertaisesti ole tulleet ajatelleeksi asiaa tältä kannalta. Luulen, että sinun kannattaisi vaihtaa vähän valistaa kaveriasi tässä suhteessa. Pyydä hänet vaikka mukaan siihen ympäristökerhoon, jonka olette koulussa perustaneet. Kun hän saa omaa kokemusta ympäristön suojelemisesta, hänen asenteensa saattaa muuttua. Katsos, teitä ihmisiä on monenlaisia, toisin kuin meitä karpäsiä. Me karpäset tiedämme vaistonvaraisesti, mikä toimintatapa on oikea, kun taas teidän täytyy kokeilemalla löytää se. Luulen, että Sampossakin on hyvää ainesta ekoihmiseksi, mutta se pitää houkutelua hänessä esiin", lohdutti Kerkko. Elmerin iloinen mieli oli palannut. Oli hyvä, että elämässä riitti haasteita.

Tehtävä 1: Suunnitellaan vähä-jätteiset ekosynttärät. Piirretään ja väritetään kuvia niistä.

Tehtävä 2: Järjestetään vähä-jätteen juhla luokan kesken

(esim. jonkin luokkalaisen synttärät).

Tehtävä 3: Suunnitellaan ja toteutetaan "aineettomien elämysten iltapäivä". Kutsutaan vieraita.

Tehtävä 4: Pohditaan omia kulutustottumuksia. Mietitään ja listataan taululle keinoja vähentää omaa kulutusta. Sitoudutaan viettämään luokan omia nuukuusviikkoja, jolloin ollaan esim. karkkilakossa. Käytetään säästetyt rahat johonkin mukavaan yhteiseen tekemiseen tai esim. kummilapsiprojektiin.

Tehtävä 5: Millaiset ovat unelmasynttärät? Entäpä unelmatatka? Kirjoita juttu, jossa kuvaat unelmaasi. Ovatko kaikki unelmat rahalla ostettavissa? Yritä keksiä myös unelmia, joihin ei tarvita rahaa? Kuvita juttusi.

Keskustelurouheita:

- Millä tavalla naapuriperhe oli erilainen kuin Elmerin perhe?
- Miksi naapuriperhettä voi sanoa suurkuluttajaksi?
- Oliko kertomuksessa mielestäsi turhaa kulutusta? Kuka kulutti liikaa ja mitä?
- Miten Elmeri ja hänen vanhempansa suhtautuivat naapuriin muuttaneeseen perheeseen?
- Kumman perheen jäsen haluaisit olla? Miksi?
- Mitä muutoksia perhe voisi mielestäsi tehdä omissa kulutustottumuksissaan?
- Miten Sampon runsasjätteisistä synttäreistä olisi tullut vähä-jätteiset synttärät?
- Miten Elmeri voi mielestäsi auttaa naapurin Sampoa?
- Onko kertomuksen kaltaisia perheitä oikeasti olemassa?
- Onko omassa elämässäsi turhaa kulutusta? Mitä?
- Kuluttavatko vanhempasi/sisaruksesi mielestäsi jotain tarpeettomasti?
- Miten ihmisten kulutustottumuksiin voitaisiin vaikuttaa?
- Elämäntapojen muutos lähtee pienestä liikkeelle. Mitä pieniä muutoksia keksit?

2.6 Eko-Elmerin toimintavinkit

2.6.1 Entisajan elämä: Tekstianalyysi ***

Lue parisi kanssa vuorolukuna seuraava kertomus 1950-luvun lasten jouluvalmisteluista. Tehkää yhdessä kertomukseen liittyvät tehtävät.

Joulun alla 1955

"Joulutungoksessa ei kukaan ehtinyt katsoa muita ihmisiä. Tytöt olivat tarkkaan miettineet, mitä he ostavat, ja heillä oli lista taskussa. Ullalla oli seuraavaa: Äidille leikkuulauta. Pikkusiskolle semmoinen heinä-sirkka, jossa on jousi, niin että se hyppää, kun sen painaa pöytää vasten. Riitalle taskupeili, jossa on Doris Dayn kuva takana. Isälle muovinen muki, jossa hän voi pitää partasutia ja parranajokonetta, lasi kun menee liian helposti rikki, jos se putoaa kylpyhuoneen hyllyltä. Riitan listassa oli äi-

dille suolakuppi, isälle munakuppi ja Ullalle ja pikkusiskolle molemmille poninhäntäkampa, sellainen pyöreä ruskea, jonka voi napsauttaa kiinni.

Pikkusisko oli samaan aikaan omin nokin joululahjaostoksillaan. Hän meni tuttuun taloustavarakauppaan ja kysyi, onko mitään vanhoja varastoja, joista hän saisi koko perheelle joululahjat 500 mk:lla. (Vastaa nykyisessä rahassa noin?) Kauppiaset näytti kaikenlaisia uusia plastiktavaroita ^{x)} Pikkusisko halusi säästää joulurahastaan puolet kaunoluistimiin, siltä varalta tietysti, ettei saisi kaunoluistimia joululahjaksi, vaikka oli kirjoittanut joulupukille ja pyytänyt niitä. Kirjeensä joulupukille hän oli antanut isälle postitettavaksi. Hän oli liimannut siihen käytetyn postimerkin eikä käyttämätöntä. Nimittäin oli viisaampaa näyttää joululahjatoivomuksensa isälle kuin lähettää ne joulupukille, joka ainakin kuvien perusteella huolehti Korvatunturin pajassaan tonttuineen lähinnä puulelujen valmistamisesta. Jos saisi kaunoluistimet, voisi rahat käyttää johonkin muuhun, omaan äänilevyyn ehkä.

Tytöillä oli vielä käsitöitä kesken joululahjoiksi. Illalla oli päätetty pitää joululahjavalvojaiset. Äiti oli antanut luvan, että jokainen voi kutsua yhden ystävättärensä kylään. Joululahjavalvojaisista tuli hauskat kekkerit. Pikkusiskon paras ystävä Katte istui lattialla ja päällysti isoa tulitikku-laatikkoa Tex Willer -sarjakuvasta leikkaamalla hahmoilla. Se tuli hänen isälleen. Pikkusiskolla oli täysi työ siinä, ettei häneltä lipsahtaisi vahingossa, mitä hän oli tehnyt Katelle joululahjaksi. Hän oli tehnyt Katen nukelle Emmalle koulukirjat ja koululaukun! Ihan pienet! Koulukirjoissa luki kannessa Uskonto, Laskento ja Maantieto, ja oli pikiriikkinen kansikuvakin, mutta sisälehdillä oli vain kirjoituksen näköistä viivaa, koska sivut olivat pienempiä kuin postimerkki. Koululaukku oli ruudullista kangasta ja eri söpö.

Riitan paras ystävä Seija teki äidilleen lepäkertun näköistä neulatyynyä. Siihen tarvittiin kaikkien apua. Nimittäin parasta neulatyynyn täytettä ovat hiukset, ja Seija oli ajatellut, että jos jokainen antaa omista hiuksistaan vähän, keneltäkään ei tarvitse leikata paljon. Ulla nyrhi kynsisaksilla reippaasti yhden pienen tupsun tukastaan, niin että syntyi melkein kuin puoliotsatukka. Pikkusisko kieltäytyi jyrkästi osallistumasta hiustenlahjoitukseen. Hän oli kasvattanut poninhäntäänsä niin hartaasti, että oli mitannut tukkaansa viivoittimella, eikä sitä todellakaan nyt uhrattaisi minkään neulatyynyn vuoksi. Pistä-

köön täytteeksi pumpulia! – Kokeillaan vanhaa nailonsukkaa, ehdotti Ulla nopeasti, ennen kuin Seijalle tuli paha mieli, ja nailonsukka toimikin hyvin hiusten seassa, kun sen leikkasi silpuksi. Laatikossa oli hurja määrä parittomia nailoneita.

Ulla oli kutsunut joululahjavalvojaisiin Liisan, joka sanoi jo tehneensä lahjansa valmiiksi. Hän oli tehnyt kattolampun varjostimen niin, että oli kieputtanut vanhan varjostimen rautalankakehikkoon valkoista ja keltaista muovinauhaa, niin että varjostimesta oli tullut hennon raidallinen. Liisa auttoi muita, kun lahjoja käärrittiin. Joululahjapaperia oli liian vähän, aina sitä oli liian vähän, mutta kekseliäisyydellä sai tavallisesta käärepaperista hyvän. Ulla oli ostanut sinettilakkaa, ja sitä sulatettiin kynttilässä ja siihen painettiin merimiesnapilla kuva. Sinettilakan tuoksu täytti huoneen. Joulukinkku ja lanttulaatikat tuoksuivat keittiössä. Joulukuusi odotti kylpyammeeseen nostettuna, että se pantaisiin kuusenjalkaan, ja se tuoksui siellä itsekseen. – Paras joulun tuoksu on piparkakuissa, sanoi Riitta haaveellisesti.

Radio oli nostettu lastenhuoneeseen, sillä siellä oli niin sopiva ohjelma kuin ”Joululahjavalvojaiset”. Siinä haastateltiin kaikenlaisia ihmisiä siitä, mitä he aikoivat antaa muille joululahjaksi. Moni sanoi, ettei hän muuta tahdo kuin että ”maassa rauha ja ihmisillä hyvä tahto”. Pikkusisko hymähti, että ilmeisesti nämä ihmiset eivät viitsi antaa muille lahjoja ollenkaan. Ohjelmassa oli myös lapsia. Yksi radion lapsista teki ihan samaa kuin Seija, neulatyynyä, mutta ei puhuttu siitä, millä hän aikoi tyynynsä topata. Hän ei varmaan ollut ymmärtänyt asian tärkeyttä.

Myöhemmin pikkusisko kirjoitti päiväkirjaansa joulusta näin:

Joulu tuli ja meni saman tien. Meillä ei ollut jouluaattona vieraita, vaan joulupäivänä. Sain paljon joululahjoja: 6 kirjaa: Villiruusu, Suurviisirin jalokivet, Elävät torpedot, Koulukodin tyttö, Satuprinssi ja Satuprinssessa. Sain vielä lapa-set, kamman ja poninhäntäkamman, rintakorun, housuja pari, Hyvät ystäväni -kirjan, Kultaisen askartelukirjan, Musta Pekka -pelikortit, hyppi-vän heinäsirkan, sukat, pienen suklaalevyn, vil-latakin ja hulahuupin ^{xx)} Enempää en muista. Olen oppinut pyörittämään hulahuuppia vyötäröllä ja kaulassa ja kädessä. Sinikka on esiintynyt pikkujoulujuhliissa ja näyttänyt miten pyöritetään hulahuuppia. Hän on siinä paras. Sain paljon joululahjoja. Annoin itse yhteensä 30 joululahjaa. Annoin isälle keramiikkaliskon, jonka tein askartelukerhossa. Se oli hienoin joululahja, jonka

minä annoin. Kaikki muut minun antamani lahjat olivat muovia. Annoin Ullalle kaikki osat erikseen, että hän voi tehdä kampaussiitan. Annoin sopivan palasen muovia, jossa oli perhosen kuvia, ja valkoista kanttinauhaa. Annoin myös ompelulankaa omassa pienessä paketissa. Annoin vielä erikseen paketissa kampaussiitan ohjeen, jonka olin leikannut Kotiliedestä. Se oli Tee-se-itse-joululahja. Siinä oli runo:

Tämä valmiiks ´ tee,
niin se suojelee,
kun päästäs ´ hilseet kaikki
sen päälle varisee.

Annoin Riitalle sellaisen pyöreän vaaleansinisen, jolla voi hieroa päänahkaa, kun pesee tukkaa. Siinä on piikkejä. Annoin Annille patasormen, jolla voi kaapia kattiloita. Annoin äidille kaksi plastikkussia. Hän sanoi, että hän säilyttää niissä nailoneita”.

Lähde: Larmola, M. & Lumme, L. 1998. Jenkkikassi ja muita juttuja Kukkuran korttelista. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

x) TALOUSTAVARAKAUPASSA myytiin astioita, laseja, ruokailuvälineitä ja kaikkia muita keittiötarvikkeita, siivousvälineitä, ämpäreitä, vateja jne. PLASTIK-tavarat eli muovitavarat olivat tuotena uusia ja myös edullisia.

xx) HULAHUUPPI, muotiaaltana levinnyt leikkikalua, jota aikuisetkin pyörittivät lanteillaan. Tunnetaan myös nimellä hulahulavanne.

Tehtävät:

1. Vertaa kertomuksen tyttöjen jouluvalmisteluja omiisi. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä huomaat?
2. Mitä mieltä olet kertomuksen joululahjoista? Vertaa niitä omiisi. Olivatko lahjat erilaisia kuin nykyisin? Millä tavalla erilaisia? Kuvataanko kertomuksessa jotain, mikä on pysynyt samanlaisena nykypäivään asti?
3. Oletko tehnyt itse joululahjoja tai muita lahjoja? Oletko viettänyt lahjavalvojaisia kertomuksen tyttöjen tapaan? Kerro omista kokemuksistasi.
4. Mitä jättemateriaaleja kertomuksen tytöt käyttivät lahjojen valmistamisessa? Keksitkö mitä muita materiaaleja he olisivat voineet käyttää? Mitä he olisivat voineet tehdä niistä?

5. Mitä yhteisiä piirteitä 1950-luvun joululla ja nykypäivän joululla on kertomuksen mukaan? Onko eroja?
6. Miten kertomuksesta näkyy, ettei 1950-luvulla lapsilla ollut yhtä paljon rahaa käytössä kuin nykyisin usein on?
7. Miksi läheisille ihmisille annetaan lahjoja? Miksi ihmiset tekevät nykyaikana vähemmän lahjoja kuin aikaisemmin? Mitä hyötyä lahjojen valmistamisesta on? Kerro mieleisistä itse tehdystä lahjasta.
8. Mikä kertomuksen joululahjoista oli mielestäsi paras ja miksi?
9. Oliko kertomuksessa jotain, mitä et ymmärtänyt?
10. Suunnittele joululahjat oman perheesi jäsenille. Mieti kaikille mahdollisimman tarpeelliset lahjat. Yritä keksiä jotain, minkä voit tehdä itse.

Lisätehtävä: Piirrä ja väritä kuva suunnittelemistasi lahjoista tai joululahjavalvojaisista.

2.6.2 Jätteet isoisan nuoruudessa -haastattelu */**/**

Oppilaat haastattelevat jotain lähipiiriin vanhaa ihmistä entisajan elämästä. Harjoitellaan ensin yhdessä haastattelukysymysten laatimista. Sittem oppilaat laativat niitä itsenäisesti. Haastattelut voidaan vastaukset voidaan kirjata paperille tai haastattelu voidaan kokonaisuudessaan ottaa nauhalle, josta se puretaan myöhemmin paperille. Laaditaan esim. lehtihaastattelun muotoon. Haastattelut voidaan koota myös entisajoista kertovaksi seinälehdiksi.

Mallikysymyksiä:

- Mitä jätteitä syntyi sinun nuoruudessasi?
- Miten näistä jätteistä huolehdittiin sinun nuoruudessasi?
- Kerättiinkö, lajiteltiinkö jätteitä? Oletko itse osallistunut tähän? Kerro kokemuksia.
- Millaisia a) leluja b) vaatteita c) ruokia d) astioita e) huonekaluja f) kulkuvälineitä oli ennen vanhaan? Mistä materiaaleista ne oli valmistettu? Miten ne eroavat nykyisistä?
- Tehtiinkö tavarat itse vai ostettiin kaupasta?
- Oliko muovisia tavaroita? Mitä?
- Mitä muutoksia on tapahtunut ajan kuluessa?

Muuta asiaan liittyvää:

- Luokkaan kutsutaan joku lähellä asuva mummi tai pappa kertomaan entisajoista. Laaditaan etukäteen kysymyksiä.
- Kerätään kotoa tai lainataan vanhoja tavaroita ja vertaillaan niitä nykyisiin. Kootaan esineistä näyttely esitteineen.
- Vierailaan paikallisessa kotiseutumuseossa tutkimassa entisajan esineistöä.
- Kutsutaan luokkaan eläkkeellä olevia eri alojen ammattilaisia kertomaan entisajasta heidän näkökulmastaan.
- Luetaan aiheeseen liittyviä kertomuksia ja keskustellaan niistä. Kirjastossa on runsaasti kansanperinnekirjoja, joista saa hyviä ideoita.
- Pidetään perinnepäivä, jolloin pukeudutaan vanhanaikaisesti, syödään entisajan ruokaa, pidetään vanhanajan koulua, opetellaan vanhoja leikkejä, työtapoja (esim. valmistetaan joku vanha lelu), kerrotaan ja kuunnellaan juttuja ja arvoituksia.

2.6.3 Entisajan käsityöläis- ammattit -ryhmätyö ***

Oppilaat tutustuvat pienryhmissä (2 - 4 oppilasta) entisajan käsityöläisammatteihin. Jokainen

ryhmä laatii annetun materiaalin perusteella esittelyn tai mainoksen yhdestä ammatista. Ryhmä voi laatia esittelystä myös pienoisnäytelmän, johon he rakentavat tarvittavan rekvisiitan itse. Voidaan käydä myös haastattelemassa eläkkeellä olevia tai nykyisiä eri ammattien edustajia tai kutsua heitä kouluun tarinoimaan.

Erinomaista ala-asteelle soveltuvaa pohjamateriaalia entisajan ammateista löytyy seuraavasta kirjasta: Ahvonen-Mäkiö, L. & Laukka, M. & Mäkiö, E. 1986. Suutari, räätäli... Porvoo: WSOY.

2.6.4 Turhat tavarat kiertoon -tempaus *

Oppilaille annetaan tehtäväksi laatia huoneeseen turhien tavaroiden etsintä. Kysytään vanhempien mielipidettä etukäteen esim. reissuvihon tai kirjeen kautta. Oppilaat keräävät turhat tavarat pahvilaatikoon sekä varustavat laatikon nimellä ja tavaraluettelolla, jonka vanhemmat tarkistavat ja allekirjoittavat. Vanhemmat toimittavat laatikon kouluun. Kouluun toimit-

taan kodista siis vain sellaisia tavaroita, joita kodissa ei enää tarvita. Myös opettaja etsii kotoaan esineitä, jotka hänen mielestään ovat turhia.

Turhia tavaroita tarkastellaan yhdessä. Onko samanlaisia/erilaisia tavaroita? Oppilaat ja opettaja esittelevät omia turhia tavaroitaan. Miksi tavara on sinulle turha? Voisiko se olla tarpeellinen jollekin?

2.6.5 Turhien ja tarpeellisten tavaroiden näyttely **

Oppilaat tuovat kouluun myös itselleen tarpeellisia tavaroita. Keskustellaan, miksi ne ovat tarpeellisia.

Luokassa järjestetään näyttely, johon otetaan osa tuoduista tavaroista / kaikki tavarat. Tehdään näyttelyesite. Kukin esine varustetaan lyhyellä elämäkerralla, jossa kerrotaan, miksi esine on turha/tarpeellinen. Piirretään kuvia turhien ja tarpeellisten esineiden elämästä. Kutsutaan joku muu oppilasryhmä katsomaan näyttelyä. Järjestetään äänestys luokan turhimmas-ta tavarasta.

2.6.6 Turhista turhin tavarani - kirjoitelma/esitelmä */**/**

Oppilaat valitsevat tuomiensa esineiden joukosta kaikkein turhimman tavarat ja kirjoittavat siitä jutun tai esitelmän. Juttuja luetaan ääneen. Muut kommentoivat ja esittävät kysymyksiä kirjoittajalle.

Jutun kirjoittamista voidaan helpottaa yhteisellä alustuksella. Tämä on tarpeen ainakin pienillä oppilailla. Valitaan tavaroiden joukosta yksi esine, josta piirretään taululle käsitekartta. Keksitään apukysymysten avulla, mitä asioita esineestä voidaan kertoa. Keksitään lauseita, joita kirjoitetaan liitu- tai fläppitaululle.

Keskustelurouheita:

- Millainen esine on?
- Mitä olet tehnyt sillä?
- Miten se liittyy elämääsi?
- Miten kauan se on ollut sinulla?
- Mistä sait sen?
- Onko se aina ollut turha?
- Miksi se on tullut turhaksi?
- Voisiko se olla jollekin toiselle tarpeellinen?

Kirjoitelma voidaan laatia myös minä-muodossa. Esine kertoo itsestään ja perustelee, miksi se ei ole turha.

Huom! Voidaan käydä myös kaupoissa esim. pareittain kilpailuna. Mikä pari löytää eniten? Onko yhteisiä löytöjä? Perustellaan, miksi tavarat on omasta mielestä turhia. Havaitaan, että tarpeellisuus ja turhuus on suhteellista, ihmisestä ja hänen tarpeistaan riippuvaa. Laaditaan hauskoja **antimainoksia** turhista tavaroista. Miksi tätä tavaraa ei kannata missään tapauksessa ostaa? Keksitään mainoksiin absurdeja, liioiteltuja ihmistyyppisiä, jotka voivat kipeästi tarvita juuri tätä esinettä?

2.6.7 Vanhan tavaran uusi elämä */**/* **

Jokainen oppilas valitsee itselleen turhien tavaroiden pöydältä yhden esineen. Esineelle keksitään uusi käyttötarkoitus liittämällä siihen jotain, poistamalla siitä jotain tai liittämällä se osaksi jotain kokonaan uutta käyttö- tai koriste-esinettä. Luokkaan varataan runsaasti materiaalia esineen uudistamista varten.

Tähän tehtävään soveltuvat hyvin myös hiekkalelut. Esim. vanhasta muovisesta hiekkalelusta voi tehdä seinäkellon liittämällä siihen askartelukaupasta saatavan kellokoneiston, vanhoista villasukista ja lapasista kehkeytyy mainioita käsinukkeja näyttelmiin, parittomasta sormikkaasta kokonainen sorminukkeperhe, vanhoista vaatteista tulee hyviä pehmoleluja tai nukenvaatteita, muovisiin pikkuautoihin tai lasipurkkeihin voi valaa kynttilöitä, vanhoista sarjakuvalehdistä ja kirjoista voidaan leikata kuvia jne.

Helppoisin tehtävä toteutetaan siten, että oppilaat tuovat kotoa määrätynlaisen tavaran ja siitä valmistetaan uusi esine muuttamalla sen käyttötarkoitusta (esim. lapasesta tehdään käsinukke tai hiekkalelusta kello).

2.6.8 Tavarankorjaustalkoot */**/* **

Oppilaat tuovat kotoa vähän rikkinäisen, mutta muuten käyttökelpoisen lelun tai muun esineen (saumoista ratkennut tai silmänsä pudottanut pehmolelu, nappulahukan kokenut peli tms.).

Varataan erilaisia korjaustarvikkeita (neuloja, lan-koja, irtosilmä, nappeja, puuta uusien nappuloiden vuolemiseen, puukkoja jne.) Käytetään esineiden korjaamiseen esim. iltapäivätunnit. Vanhoja esineitä voidaan kunnostaa esim. luokan kirpputoria varten.

Pidetään luokan tavarankorjaustalkoot, johon kutsutaan käsistään käteviä vanhempia ja isovanhempia. Talkooväelle varataan korjaustarpeita ja pientä tarjottavaa (oppilaat voivat leipoa itse).

2.6.9 Tavaravaihtotori/kirpputori */**/* **

Valitaan tarpeeksi suuri tila koulusta. Tavarat järjestetään houkuttelevasti tarjolle. Torin kesto voi vaihdella päivästä viikkoon. Sopii mainiosti useamman luokan tai koko koulun yhteistem-paukseksi. Myös ulkopuolisia voidaan kutsua mukaan. Laaditaan ilmoituksia ja julisteita tapahtumasta. Tavaravaihtotorin voi suunnitella myös laajemmaksi tapahtumaksi, jolloin sen yhteyteen järjestetään aiheeseen liittyvää ohjelmaa (esim. sketsejä, kilpailuja, musiikkiesityksiä, muotinäytös, huutokauppa, veikkauksia, Hyde Park). Turhien tavaroiden kirpputorin kautta luokka voi kerätä rahaa esim. tutustumiskäynteihin. Oppilaat hinnoittelevat, asettelevat tavarat sekä toimivat tiedottajina, myyjinä ja ohjelman esittäjinä.

Teemalliset tavaravaihtotorit: Syksyllä ja talvella urheiluvälineiden vaihtotori, lelujen vaihtotori, pieneksi jääneiden vaatteiden vaihtotori, kirjanvaihtotori, kynäpussinvaihtotori, repunvaihtotori.

Huom! Kirpputorin tms. vaihtopäivien järjestäminen ei välttämättä onnistu heti toivotulla tavalla. Vaatii ajatukseen tottumista, mutta ei kannata lannistua.

2.6.10 Ilahduta ystävää – lahjapaketti lapselle */**/* **

Ilahdutetaan luokan tai koulun kummilasta keräämällä esim. omista turhista tavaroista pieni lahjapaketti joulun tai ystävänpäivän aikaan. Mukaan liitetään itse piirrettyjä kortteja, pieniä kirjeitä, tarroja, kiiltokuvia ja/tai valokuvia oppilaista. Oppilaat osallistuvat lahjan pakkaamiseen ja lähettämiseen (käydään esim. postittamassa lahja yhdessä).

Monet hyväntekeväisyys- ja lähetyksjärjestöt (esim. SPR, UNICEF, Suomen World Vision, Patmos Ry, Pelastakaa lapset Ry, Mannerheimin Lastensuojeluliitto) järjestävät keräyksiä ja välittävät kummilapsia kehitysmaista. Järjestöistä löytyy myös tietoa erilaisista avustustavoista ja -kohteista.

2.6.11 Vierailu kierrätyskeskuksessa, kirpputorilla, antikvariaatissa tai huutokaupassa */ **/***

Jos koulun lähellä on kierrätyskeskus tai kirpputori, sinne on mukava tehdä tutustumisretki. Oppilaat vievät kierrätyskeskukseen jonkin oman tavaran. Jos sieltä löytyy jotain tarpeellista, oppilas voi ottaa/ostaa keskukselta jotain mukaansa. Asiasta kannattaa kuitenkin keskustella oppilaiden kanssa: Turhaa tavaraa ei kannata korvata toisella tarpeettomalla. Otetaan/ostetaan vain tarpeellista.

Oppilaat laativat kysymyksiä etukäteen kierrätyskeskuksen tai kirpputorin hoitajalle. Opettaja voi myös antaa ennen vierailua oppilaille tarkkailutehtäviä esim. pareittain. Oppilaat tekevät muistiinpanoja tai painavat asioita muistiin. Vaikutelmista keskustellaan vierailun jälkeen.

Tarkkailutehtäviä ja keskustelurouheita:

- Mitä tavaroita näet ympärilläsi?
- Mitä tavaroita on paljon/vähän?
- Näkyykö rikkinäisiä tai likaisia tavaroita?
- Onko esillä tavaroita, joiden arvelet jäävän ilman omistajaa?
- Voiko kaikista tavaroista nähdä heti onko tavara kunnollinen?
- Miksi kierrätyskeskus tai kirpputori on epävarmempi tavaroitten hankintapaikka kuin tavallinen kauppa?
- Miten toimit, jos haluat ostaa tai vaihtaa tavaran, jonka käyttökelpoisuudesta et ole varma?
- Mikä on yllättävin/mielenkiintoisin/jännittävin/tavanomaisin tavara, jonka näet?
- Minkä tavaran haluaisit itsellesi?
- Mitä et missään tapauksessa haluaisi?
- Onko kierrätyskeskus/kirpputori mielestäsi hyödyllinen vai hyödytön ostospaikka? Perustele mielipiteesi.

Etsitään askartelu- ja käsityömateriaalia tai rooli-vaatteita ja -asusteita näytelmiin tai kierrätysmuotinäytöksiin. Materiaalia ei kannata etsiä umpimähkään, vaan ennen vierailulle lähtöä on hyvä määritellä, millaista materiaalia tarvitaan. Jos jonkin oppilasryhmän tehtävänä on laatia esim. näytelmäkäsikirjoitus ja harjoitella siitä valmis näytelmä, he voivat itsenäisesti käydä kierrätyskeskuksessa etsimässä siihen rooli-vaatteita. Jos luokassa/koulussa näytellään ja askarrellaan paljon, kierrätyskeskusten ja kirpputorien hyödyntäminen kannattaa ottaa jatkuvaksi toiminnaksi. Koulussa olisi hyvä olla erilaisen **jättemateriaalin varasto**, jota täydennetään tarpeiden mukaan. Pienellä viitseliäisyydellä voidaan säästää koulun/luokan materiaalikustannuksissa. Käyttökelpoisen materiaalin ei tarvitse välttämättä olla uutta ja kallista!

Vierailukokemuksia voidaan työstää myös kirjoittamalla **juttuja ja piirtämällä/maalaamalla/muovailemalla/näyttelemällä** aiheesta.

Otsikkoehdotuksia:

- Kauniin vanhan esineen tarina/
Ruman vanhan esineen tarina
- Eko-Elmerin päivä kirpputorin hoitajana
- Kirpputorin kiusaukset
- Näin minä kierrätän
- Turhan tavaran uusi elämä
- Missikisat kirpputorilla
- Kierrätyskeskuksen kissa kertoo
- Tyyliturkin tarina
- Kierrätys kannattaa – vai kannattaako?
- Vanhat kirjat/esineet keskustelevat
- Huutokauppapäivä

2.6.12 Tutkimus kodin tarpeellisista ja turhista tavaroista **/***

Oppilaat tekevät kodissaan asuville ihmisille (vanhemmat, sisarukset ja mahdollisesti isovanhemmat) haastattelun näiden tarpeellisista ja tarpeettomista tavaroista.

Haastattelukysymyksiä ja keskustelurouheita:

- Onko sinulla tavaroita, joilla et tee mitään?
- Mitkä ovat tällä hetkellä kolme turhinta tavaraasi? Miksi?
- Onko sinulla muitakin turhia tavaroita? Mitä?
- Miten/mistä olet saanut turhat tavarat?
- Miten pääset eroon turhista tavaroista? Mitä niille voi tehdä?

- Miksi säilytät turhia tavaroita?
- Onko sinun helppo luopua tavaroistasi?
- Miten turhien tavaroiden määrää kodissa voisi vähentää?
- Mitä haittaa on turhista tavaroista?

Haastattelupaperiin merkitään haastateltavan nimi, ikä ja ammatti. Vertaillaan tuloksia luokkatovereiden kanssa ja laaditaan listoja isien, äitien, siskojen, veljien, mummojen ja pappojen turhista tavaroista. Mietitään myös, miten ihmisen ikä tai sukupuoli vaikuttaa turhien tavaroiden määrään ja laatuun.

Leikkejä:

- Laiva on jätetty lastaamatta -leikki erilaisilla turhilla tavaroilla (keksitään turhia tavaroita)
- Kim-leikki kouluun tuoduilla turhilla/tarpeellisilla tavaroilla
- Mitä tiedät ystävästäni -leikki tavaroilla
- Arvaa mitä ajattelen? -leikki. Leikitään pareittain tai pienryhmissä. Ajatellaan vuorollaan jotain mukavaa, jota ei kuitenkaan omisteta. Toiset yrittävät arvata asian vihjeitä kyselemällä.

2.6.13 Vierailu kotiseutumuseossa tai kaupunginmuseossa */**/*

Sopii hyvin historian johdantokurssin yhteyteen, mutta myös kuluttajakasvatukseen. Tutustutaan entisajan ihmisten esinemaailmaan. Havaitaan vanhojen esineiden tarkoituksenmukaisuus, pitkä kesto ja kauneus. Huomataan, että itse valmistettu kestää usein pitempään ja on tavallaan arvokkaampi kuin kaupasta ostettu. Esineiden tunnearvon tarkastelua.

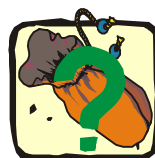

Tehtäviä:

- Piirretään tai maalataan esineitä, jotka ovat omasta mielestä mielenkiintoisia
- Pistetyöskentely (kierretään ryhmissä kohteesta toiseen tehden tehtäviä, pienet oppilaat tarvitsevat aikuisen ryhmänjohtajan vieraassa paikassa, isommillakin reitin merkintä tärkeä)
- Kirjoitetaan esineiden elämäntarinoita ja näytellään niitä
- Seurataan työnäytöksiä ja mahdollisuuksien mukaan osallistutaan niihin.

2.6.14 Pakkausretki lähikauppaan tai markettiin */**/*

Mietitään yhdessä, mitä asioita halutaan saada selville pakkauksista. Voidaan sopia kauppiaan haastattelusta, jolloin oppilaat laativat etukäteen kysymyksiä tai tutkitaan hyllyjä omin päin ennalta laaditun suunnitelman mukaisesti. Oppilaat suorittavat pareittain tarkkailutehtäviä ja kirjoitustaitoiset kirjaavat asioita vihkoon. Pienempien oppilaiden kanssa tarkkailutehtäviä voi olla vähemmän ja kierretään opettajan kanssa kohteesta toiseen samalla keskustellen.

Tarkkailutehtäviä ja keskusteluruuheita:

- Miten tuote on pakattu? / Mitä pakkausmateriaalia on käytetty?
 - leipä
 - puurohiutaleet
 - hedelmät ja vihannekset
 - lihatuotteet
 - juustot
 - keksit
 - mehut
 - jogurtit
 - pyykinpesuaineet
 - eläinten ruuat
 - karkit
- Mitä irtotavaratuotteita kaupassa on myytävänä?
- Miten irtotavaran osto on kaupassa järjestetty? Onko se helppoa ja nopeaa? Joutuuko asiakas jonottamaan saadakseen irtotavaraa?
- Minkä tavaroiden irtomyynti olisi vaikeaa/ mahdotonta?
- Voiko tuotteita ostaa kaupasta kokonaan ilman pakkausta. Keksi esimerkkejä.
- Onko kaupassa pakkaamattomia leluja? Mitä?
- Mitä isoja/pieniä pakkauksia kaupassa on? Luettele esimerkkejä molemmista.
- Kummat pakkaukset tulevat mielestäsi halvemmiksi, isot vai pienet?
- Valitse kaupan houkuttelevin pakkaus. Mikä tekee siitä houkuttelevan?
- Minkä tavaran ostaisit pakkauksen perusteella?
- Minkä tavaroiden pakkaamista voisi mielestäsi vähentää? Miten?

Jos kauppias antaa luvan, vierailaan myös kaupan takapihalla katsomassa kaupassa syntyvän jätteen määrää ja käsittelyä.

Pienet oppilaat: Vierailulla keskitytään vain joihinkin tuoteryhmiin, esim. leluihin ja karkkeihin, jotka ovat lähinnä lasten maailmaa.

2.6.15 Hyvä/huono pakkaus */**

Luokassa on joukko erilaisia pakkauksia (oppilaat tuovat kotoa, koulun keittiöltä). Jokainen oppilas valitsee mielestään hyvän ja/tai huonon pakkauksen, piirtää siitä isokokoisen kuvan ja kirjoittaa nasevan tekstin, josta ilmenee valinnan perusteet.

Laaditaan kehuja ja/tai varoittavia mainosjulisteita hyvistä ja huonoista pakkauksista.

2.6.16 Oma pakkaus */**/**

Oppilaat suunnittelevat ja valmistavat oman pakkauksen, esim. lahjapakkauksen joululahjalle, isänpäivä-, äitienpäivä- tai ystävänpäivälahjalle. Korostetaan pakkauksen ekologisuutta: materiaalin määrä ja laatu, hävitettävyys tai jatkokäyttö. Käytettävät materiaalit kannattaa rajata vain pariin kerrallaan ja tekniikat täytyy olla oppilaille tuttuja.

Materiaalivaihtoehtoja:

- itse tehty ja koristeltu uusiopaperi
- vanha pakkausrasia tai -laatikko, joka koristellaan liimaamalla pintaan värikkäistä aikakauslehdistä tai sanomalehdistä revittyjä/leikattuja paloja (laatikoita saa ilmaiseksi liikkeistä)
- vanhasta lakanasta/tyynyliinasta/palakankaasta valmistettu pussi, joka koristellaan esim. perunapainannalla
- laudanpaloista tai vanerista nikkaroitu laatikko, joka maalataan kauniiksi askartelumaaleilla
- valmiista uusiopaperista tai -kartongista paperitaitteluna tehty, esim. paperileikkein tai kiiltokuvien koristeltu laatikko
- sanoma- tai aikakauslehtisuikaleista ja liisteristä esim. ilmapallon päällä muotoiltu kulho, joka maalataan askartelumaaleilla
- vanhasta esineestä tehdään pakkaus
- luonnonmateriaaleista tehty tai niillä koristeltu pakkaus

- pakkausnaru: niini-, lanka- tai oksapunos, paperinaru, kankaasta esim. harkkosaksilla leikattu naru, vahvat ruohot

Kootaan töistä näyttely ennen lahjan antamista.

2.6.17 Pakkausten koko, sisältö ja jätemäärä -tutkimus **/**

Oppilaat tuovat kotoaan / koulun keittiöltä saadaan lainaan erilaisia elintarvikepakkauksia: jauhopusseja, muropaketteja, riisipaketteja, tyhjiä maito- ja jogurttitölkkejä, hernekeitto- ja kaa-kaopurkkeja. Verrataan pakkauksen koon ja sisällön suhdetta. Oppilaat työskentelevät pareittain. Kukin pari tutkii mielellään kaksi erilaista pakkausta (kuiva ja nestemäinen aine). Tehtävät tehdään omaan ympäristövihkoon, johon kirjoitetaan otsikko "Tutkin pakkauksia". Merkitään myös, mitä pakkauksia tutkitaan. Lopuksi kukin pari esittää yhteenvedon tutkimuksestaan. Vertaillaan tuloksia. Mistä erot mahtavat johtua?

Apuvälineet: Vettä, keittiövaaka, lusikoita ja desimittoja

Tehtävät: Tutki seuraavat asiat kaikista pakkauksista. Kirjoita tulokset vihkoon.

1. Lue pakkauksen kyljestä, paljonko tuote painaa kokonaisuudessaan.
2. Paljonko pakkauksen sisältö painaa? Käykö se ilmi tuotteesta?
3. Laske, paljonko pelkkä pakkaus painaa.
4. Vertaa pakkausta ja sen sisältöä. Onko pakkauksessa tyhjää tilaa?
5. Täytä nestemäisen ruoka-aineen pakkaus vedellä. Mittaa vesi desimitalla tai vaa'alla. Onko pakkaukseen mahtuvan veden määrä sama kuin pakkauksen päällä ilmoitettu sisältö?
6. Tyhjistä pakkauksesta tulee jätettä. Miten hävität tutkimasi pakkaukset?
7. Keksi tyhjälle pakkaukselle uusiokäyttö pariä kanssa. Suunnitelkaa ja toteuttakaa siitä esim. joku askartelu.
8. Keksi keinoja, miten vähennät pakkauksen jätteen määrää kodissasi.

2.6.18 Kaupan pakkaukset -tutkimus **/ ***

Oppilaat tutkivat pienryhmissä kaupoissa olevia pakkauksia. Olisi hyvä, jos tutkimuksessa olisi useita erilaisia kauppoja, että kaikille riittää tutkimista ja saadaan mukaan vertailua. Kullekin ryhmälle annetaan eri tuoteryhmä: pesuaineet, kosmetiikka, keksit, karamellit, lelut jne.

Selvitettäviä asioita:

- Mainitse esimerkkejä tuoteryhmän pakkauksista.
- Mistä tuotteista löytyy moninkertaisia pakkauksia?
- Mainitse esimerkkejä mielestäsi turhista pakkauksista. Perustele.
- Mainitse esimerkkejä mielestäsi järkevistä ja välttämättömistä pakkauksista. Perustele.
- Mainitse esimerkkejä mielestäsi erityisen houkuttelevista pakkauksista. Vastaako pakkauksen houkuttavuus mielestäsi sisältöä?
- Mitä materiaaleja tuoteryhmän pakkauksissa oli käytetty? Mainitse esimerkkejä pahvisista, muovisista, lasisista, puisista, ym. pakkauksista. Mitä materiaalia oli eniten pakkauksissa?
- Mainitse esimerkkejä monimateriaalisista pakkauksista. Miksi pakkauksen, joka on tehty useasta materiaalista, hävittäminen on hankalampaa kuin sellaisen pakkauksen, joka on selkeästi vain yhdestä materiaalista?
- Mikä pakkausmateriaali on helpoin/vaikein hävittää?
- Valitse joku pakkaus. Mieti, mitä pakkaukselle tapahtuu tuotteen ostamisen jälkeen. Joutuuko se suoraan roskikseen tai saunan uuniin, vai keksitkö sille jotain järkevää käyttöä.

Vertaillaan yhdessä tuloksia ja tehdään yhteenveto niistä. Jokainen ryhmä kirjoittaa saamistaan tuloksista raportin ja niistä kootaan Kaupan pakkaukset -esittely luokan seinälle.

Keskusteluruouheita:

- Mitä eroja eri tuoteryhmissä on pakkausten suhteen?
- Missä tuoteryhmissä havaittiin turhaa ja monikertaista pakkaamista?
- Eroavatko eri kaupat pakkausten suhteen toisistaan?
- Missä tuoteryhmissä on eniten järkevää pakkaamista? Miksi?
- Missä tuoteryhmissä pakkaukset ovat erityisen houkuttelevia? Osaatko sanoa miksi?
- Millaisia pakkausten uudelleenkäyttötapoja keksit?

2.6.19 Rakkaan tavaran linkaari **/ ***

Oppilaat tuovat kotoa jonkin itselle tärkeän tavaran; lelun, kirjan tai vaateen. He kyselevät siitä asioita vanhemmilta tai isovanhemmilta, jos eivät itse tiedä esineen menneisyyttä. Esim. miten tavara on tullut minulle? Onko se tehty itse vai ostettu? Miten vanha tavara on? Miten kauan se on ollut minulla? Mistä se on tehty? Kuka sen on tehnyt?

Oppilaat kirjoittavat jutun tavaransa elämästä mahdollisimman tarkkaan alkaen raaka-ainevaiheesta siihen hetkeen, kun esineestä tulee jätettä. Juttu otsikoidaan esim. "Rakkaan kirjani linkaari". Juttuun liitetään elinkaaripiirros. Jutut luetaan ja niistä keskustellaan.

Keskusteluruouheita:

- Miten voit hoitaa ja säilyttää tavaran niin, että siitä on sinulle iloa mahdollisimman pitkään?
- Kuinka voit korjata sen, jos se menee rikki?
- Miten huolehdit rakkaasta tavarastasi vielä jätteenäkin?

Huom! Pienten oppilaiden osalta ennen itsenäistä työskentelyä voi olla hyvä harjoitella yhteisesti jollakin esineellä. Merkitään taululle elinkaaren vaiheet. Keksitään yhdessä lauseita, jotka kirjoitetaan esim. fläppitaululle. lauseista muodostuu juttu esineen elinkaaresta.

2.6.20 Kauppakassi/hedelmäpussi/ irtokarkkipussi */**/***

Keskustellaan muovipussien haitoista pakkausmateriaalina (muovi on hankalasti hävitettävä jäte, hajoaa huonosti luonnossa, ostosmuovipussi on kallis). Ruskea paperipussi on muovipussia parempi vaihtoehto ympäristön kannalta. Kannattaa kuitenkin tuoda esille myös se, että joskus muovipakkaus on paras vaihtoehto! Asiat eivät ole yksipuolisia! Kauppakassin teko on selostettu tarkemmin luvussa 4.6 Eko-Elmerin vaatevinkit.

Keskustelurouheita:

- Paljonko sinulla kuluu rahaa kuukaudessa, jos käyt kaupassa kolme kertaa viikossa äidin asioilla ja joka kerta otat uuden muovipussin? Entä vuodessa? Miten voit käyttää hyödyllisemmin tämän rahan?
- Miten voit säästää, jos pakkaat tavarat muovikassiin?
- Mitä hyötyä on kankaisesta ostoskassista?
- Miten varmistut, että kankainen kauppakassi tulee aina mukaan ostoksille?

A. Kauppakassi

Oppilaat valmistavat kauppakassin esim. juuttikankaasta, ”jokamiehenlakanakankaasta” tai tukevasta puuvillakankaasta. Kassi ”merkitään omaksi” koristelemalla tai nimikoimalla. Kassin koristeluun sopii hyvin kankaanpainanta tai applikointi.

Alkuopetusikäiset: Oppilaat koristelevat kassin puoliskot esim. kankaanpainannalla, lankapujotellulla tai ryijyhapsutekniikalla. Opettaja/äiti ompelee kassin koneella.

Isommat: Oppilaat leikkaavat kassin osat kaa-vojen mukaan, koristelevat ne ja ompelevat itse tai opettajan avulla valmiiksi kassiksi. Oppilaan iän ja taitojen mukaan voidaan eriyttää: Koneompeluun tutustuvat ompelevat yksinkertaisen peruskassin ilman tilaa antavia sivukappaleita, taitavammat voivat ommella taskuja, applikointeja ja koristeompeleita.

B. Hedelmäpussi/irtokarkkipussi

Esim. valoverhokankaasta tai muusta helposti pestävästä, läpinäkyvästä ja kevyestä kankaasta ommeltu hedelmäpussi tai irtokarkkipussi sopii hyvin alkuopetusikäisten ja 3. luokan oppilaiden ensimmäiseksi koneompelutyöksi. Isommat ompelevat pussin hujauksessa jonkin isomman työn lisätyönä. Pussiin ommellaan nauhakuja, johon pujotetaan esim. puuvillalangoista punottu nyöri. Pussin voi ommella esim. kaverille lahjaksi.

2.6.21 Tilaihme-veikkaus */**/***

Oppilaat veikkaavat, kuinka monta maitopurkkia paperipussiin mahtuu?

Isojen maito- ja mehupurkkien taittelu litteäksi. Kokeillaan montako purkkia mahtuu paperipussiin sellaisenaan. Opetellaan taittelemaan purkit mahdollisimman pieniksi ohjeen mukaan. Ohje monistetaan oppilaille ja liimataan ympäristövihkoon. Oppilaat saavat kokeilla maitopurkin taittamista. Montako purkkia kassiin nyt mahtuu? Tarkistetaan oikeat veikkaukset. Luokassa voi olla joka viikko tai kuukausi uusi jätteiden käsittelyyn ja järkevään kuluttamiseen kannustava veikkaustehtävä. Myös oppilaat voivat laatia veikkauksia. Oikein/lähelle vastanneiden kesken arvotaan esim. karkkipalkinto.

Kuinka monta purkkia mahtuu taiteltuna yhteen maitopurkkiin?

Huom! Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kisassa ennätys on 22 kpl. Koulussakin voidaan järjestää kilpailu esim. ympäristöpäivän ohjelmanumerona.

2.6.22 Eko-/luomutuotekartoitus kaupoissa */**/***

Tehdään vierailuretki lähikauppaan tai -markettiin ja etsitään sieltä ympäristö- ja luomumerkittyjä tuotteita. Pienessä kaupassa kuljetaan yhdessä ryhmässä, suuremmassa jakaudutaan ryhmiin tavaraosastoittain. Oppilaat merkitsevät paperille, mitä ja minkä nimisiä tuotteita löytyy. Voidaan vertailla tavararyhmiä. Tutkitaan kaupan luomutuotevalikoimaa. Haastatellaan kauppiasta luomutuotteista. Laaditaan vierailusta yhteen-
veto myöhemmin luokassa.

Tarkkailutehtäviä ja keskustelurouheita:

- Mitä ekomerkittyjä tuotteita löytyy?
- Miltä osastoilta löytyy ekomerkittyjä tuotteita? Missä tuoteryhmässä niitä on eniten? Missä vähän?
- Millaisia luomutuotteita löytyy?
- Miten luomutuotteiden hinnat poikkeavat vastaavista tavallisista tuotteista?
- Mistä kauppa saa myymänsä luomutuotteet?
- Miksi kaupassa on niin vähän luomutuotteita? Kysytäänkö niitä?
- Onko kauppaan mahdollista tilata luomutuotteita?

Isommat oppilaat laativat ryhmätyönä ekotuotevertailun erilaisten kauppojen kesken. Laaditaan haastattelukysymyksiä kauppiaille ja tutkitaan itse hyllyjä. Laaditaan lähialueen kaupoista eko- ja luomutuotekartoitus, josta ilmenee kauppojen paremmuus tässä suhteessa. Voidaan verrata myös hintoja. Kootaan tuloksista juliste luokan seinälle. Julisteessa on käytävä ilmi myös luomuruuan paremmuus ihmisen ja luonnon kannalta. Laaditaan tutkimuksen pohjalta vetoisuus kaupoille luomutuotteiden saatavuuden parantamiseksi.

2.6.23 Vierailu luomutilalla tai luomutuottajan vierailu koulussa */**/**

Tavoitteena tutustua käytännössä, mitä **luomu** tarkoittaa. Mietitään etukäteen, mitä tietoa halutaan saada. Laaditaan pareittain kysymyksiä maanviljelijälle. Otetaan valokuvia vierailulla.

Mahdollisuuksien mukaan vietetään tilalla runsaasti aikaa ja osallistutaan talon töihin. Tämä sopii silloin, kun oppilasryhmä on pieni. Talkooluonteinen vierailu vaatii enemmän suunnittelua kuin nopea vierailu. Etukäteen sovitaan maanviljelijän kanssa esim. oppilaille sopivista töistä, työhön opastuksesta, mahdollisten vaaratekijöiden välttämisestä. Tehdään jotain konkreettista esim. syötetään eläimiä, kerätään marjoja/kasviksia/perunoita, maistellaan tilan tuotteita.

Vaihtoehtoja vierailun jatkokäytökentelyyn koulussa:

- Keskustellaan ja kirjoitetaan vierailukokemuksista juttuja.
- Piirretään vierailusta kuvia aiheena esim. "Vierailun paras hetki".
- Yhteinen kuva tilavierailusta luokan seinälle. Kootaan kollaasityylinen eri materiaaleista tai jokainen piirtää kuvaan jotain. Työhön voidaan käyttää jättemateriaalia.
- Muovailaan muoviluvahasta, itsestään kovettuvasta massasta tai savesta tilan luomutuotteita. Maalataan niitä ja lisätään niihin sopiva ekomerkki.
- Suunnitellaan ja toteutetaan luomutilan esite/tienvarsioipaste yksin tai parin kanssa.
- Laaditaan luomutilan esittely paikallisradioon. Tehdään nauhoitus, johon liitetään myös sopivia äänitahoitteita. Kuunnellaan nauhoitteet.

- Luokan yhteinen kiitos vierailusta. Jokainen piirtää muistinvaraisesti jotain näkemäänsä esim. eläimiä. Kuvat pienennetään kopiokoneella ja kootaan esim. A3:n paperille. Mukaan liitetään saatesanat ja kaikkien nimet.

2.6.24 Ekomerkki piirustuksen virikkeenä */**/**

Alkuopetus: Tarkastellaan ekomerkeissä olevia eläimiä. Mietitään, miksi juuri ne on valittu mainostamaan ympäristöystävällisiä tuotteita. Oppilaat valitsevat jonkin eläimen piirustuksen aiheeksi. Virikkeenä voi olla myös eläinkirjoja, joista tarkastellaan eläimen ulkonäköä ja elinympäristöä. Eläin piirretään luonnolliseen elinympäristöön ja väritetään huolellisesti.

Isommat oppilaat: Valitaan joku ekomerkki. Tehdään siitä suurennuspiirros (ruudukon avulla). Piirretään merkki huolellisesti suureen kokoon uusiopiirustuspaperille ja väritetään se mahdollisimman oikeilla väreillä.

Voidaan myös "irrottaa" eläin ekomerkestä ja siirtää se oikeaan elinympäristöön. Piirroksessa kuvataan eläimen uhanalaisuutta.

Ekomerkki poikkeavassa ympäristössä. "Pii-lotetaan" ekomerkki yllättävään taustaan. Esim. leppäkerttumerkki kaupunkimaisemassa.

2.6.25 Ekomerkki painokuvan virikkeenä */**/**

Toteutetaan kankaanpainantana (kauppakassi, t-paita tai tyynty) tai linopainannalla (seinätaulu, kortti).

Alkuopetus: Valitaan jonkun ekomerkin eläin, joka painetaan.

Isommat: Valitaan kohteeksi selkeä ekomerkki, joka on helppo painaa "oikean näköisenä". Hyviä ovat: Pohjoismainen ympäristömerkki, Maailman luonnonsäätiön merkki ja Euroopan unionin ympäristömerkki.

Piirretään halutun kokoinen mallipiirros lyijykynällä.

A. Kankaanpainanta: Siirretään piirros piirtoheittinkalvolle ja leikataan se askarteluveitsellä. Kiinnitetään kalvokaavio kankaalle ja painetaan tuputtamalla. Poistetaan kalvo varovasti, parannelaan kuviota tai lisätään pieniä yksityiskohtia

ohuella siveltimellä ja annetaan kuivua vaakata-
sossa. Silitetään nurjalta puolelta, jotta väri kiin-
nittyy pesunkestäväksi. Ommellaan tuotteeksi.

B. Linopainanta: Siirretään mallipiirros kalkeeri-
paperin avulla linolevyllä. Kaiverretaan levystä
pois ne osat joihin ei haluta väriä (esim. pandan
valkoiset osat). Levitetään painoväriä levyllä ja
painetaan kuva. Kaksivärisissä kuvissa mietitään
kumpi värialue kannattaa kaivertaa ensin. Esim.
Joutsenmerkki: ensin kaiverretaan ja painetaan
raitatausta vihreällä (valkoiset kohdat pois), sit-
ten joutsenkuvio kohdennetaan painettuun taut-
taan nähden oikeaan kohtaan ja painetaan val-
koisella.

2.6.26 Oma ekotuote ja -merkki */**/***

Suunnitellaan parin kanssa tai yksin oma eko-
tuote. Piirretään siitä kuva ja keksitään merkki,
joka mainostaa tuotetta. Ekotuote voidaan myös
rakentaa jättemateriaalista tai muovilla paperi-
tai muusta massasta ja sen jälkeen maalata. Kir-
joitetaan siitä lyhyt mainosteksti. Esitellään oma
tuote muille.

2.6.27 Eko-Elmerin huoneentaulu */**

Oppilaat samaistuvat Eko-Elmeriin ja antavat
ohjeita järkevästä ja luontoa säästävästä kulut-
tamisesta. Tehtävä alustetaan yhteisesti kirjaa-
malla muutamia ohjeita malliksi taululle. Nume-
roidaan ohjeet ja kirjoitetaan ne huoneentaulun
muotoon. Koristellaan värikkäin, aiheenmukaisin
piirroksin.

2.6.28 Turha kulutus -ryhmätyö */**

Ryhmät (3 - 4 oppilasta) etsivät aikakauslehdistä
kuvia mielestään turhasta kuluttamisesta. Ryh-
mä leikkaa, ryhmittelee ja liimaa kuvat isolle pa-
perille. Yritetään etsiä mahdollisimman vaihte-
levia kuvia. Ryhmän sisällä voi syntyä eriäviä
mielipiteitä siitä, mikä kulutus on turhaa. Tämä
on vain hyvä, koska silloin syntyy keskustelua
asiasta. Periaatteena on, että kuva hyväksytään,
jos joku ryhmän jäsen kannattaa sen mukaan ot-
tamista. Ryhmien tuotoksia tarkastellaan yhdes-
sä. Ovatko kaikki samaa mieltä esitettyjen asioi-
den turhuudesta?

Ryhmätyö voidaan toteuttaa myös siten,
että osa ryhmistä tarkastelee turhaa, osa välttä-
mätöntä kulutusta. Onko asioita, jotka voidaan
nähdä sekä turhina että tarpeellisina riippuen sii-
tä, kuka asiaa tarkastelee? Huomataan, että ku-
lutuksen tarpeellisuus/turhuus on suhteellinen
asia, joka on aina riippuvainen tarkastelunäkö-
kulmasta. Esim. se, mikä lapsen mielestä on tuiki
tarpeellinen, voikin aikuisen mielestä olla täysin
turha ja päinvastoin. Onko asioita / kulutuksen
muotoja, joista kaikki ovat yksimielisiä?

2.6.29 Suurkuluttaja ja ekokuluttaja? -draama */**/***

Vaihtoehdot: Keppinukketeatteri tai "ihmisteat-
teri"

Oppilaat suunnittelevat ja kirjoittavat ryh-
missä (2 - 5 oppilasta) näytelmän käsikirjoituk-
sen. He valmistavat näytelmään nuket ja tarvit-
tavaa rekvisiittaa. Näytelmät harjoitellaan ja esi-
tetään muulle luokalle. Aiheena esim. Eko-Elme-
ri ja Suurkuluttaja-Sampo metsäretkellä tai os-
toksilla.

2.6.30 Suurkuluttaja ja ekokuluttaja -väittely ***

Väitellään pareittain tai ryhmittäin. Toinen kan-
nattaa kerskakulutusta, toinen ekokulutusta.
Vaihdetaan rooleja. Keskustellaan siitä, miltä roo-
linvaihto tuntui. Löytyikö molemmista rooleista
jotain omaa?

Väittely voidaan järjestää myös paneelina,
jolloin väittelijät valitaan luokasta. Muut ovat
yleisönä ja esittävät väittelijöille kysymyksiä.

2.6.31 Suurkuluttaja Sampon elämänmuutos -sarjakuva */**/***

Keksitään yhdessä tai pienryhmissä juoni Sam-
pon muuttumisesta suurkuluttajasta ekokulutta-
jaksi. Mietitään, miten Elmeri voi auttaa ystä-
vänsä muuttamaan kulutustottumuksiaan ympä-
ristöystävällisempään suuntaan. Miten muu-
tos näkyy Sampon jokapäiväisessä elämässä ja
valinnoissa? Piirretään sarjakuvat suurille paperi-
arkeille (yksi kuva yhdelle arkille). Käytetään
erilaisia sarjakuvan tehokeinoja ja eri kuvako-
joja. Asetetaan sarjakuvat esim. koulun käytä-
vän seinälle.

2.6.32 Kulutustutkimus */**/**

Kukin oppilas valitsee henkilön, jota haastatlee tämän kulutustottumuksista. Laaditaan kysymyksiä seuraavien vihjeiden perusteella:

- ostoksilla käynti ja sen mieluisuus
- ostosvalinta ja mikä sitä ohjaa (hinta, laatu, tieto tavarasta, muoti, toimivuus, ympäristöystävällisyys, kotimaisuus, erikoisuus jne.)
- ostospäätöksen tekeminen (oma harkinta, vanhempien esimerkki, hetken mielijohde, houkutteleva mainos, idolit, ystävien yllytys, onnelliseksi tuleminen jne.)
- tarpeet (välttämättömyys, ylellisyys)
- säästäminen (mihin tarkoituksiin, miten paljon)

Laaditaan posterin muotoon.

Otsikko:
_____ kuluttajana.

Piirretään kuvia.

Kulutustottumuksia esittelevän posterin voi tehdä jokainen myös itsestään.

Otsikko: Minä kuluttajana

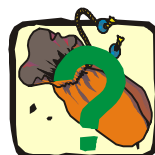
2.6.33 Erilaiset kuluttajat -roolileikki ***

Oppilaat saavat pareittain kuluttajaroolit, joiden mukaan he suunnittelevat kauppakorin sisällön. Usealla parilla voi olla sama rooli. Tällöin on mielenkiintoista verrata valintoja. Kuluttajarooleja: pienten lasten vanhemmat, lapseton nuori pariskunta, varakkaan perheen nuoret, eläkeläispariskunta, keski-ikäinen pariskunta, luonnonsuojelijanuoret jne. Oppilaspareilla on käytössään kuvitteellinen rahasumma (100 - 500 mk), jonka he käyttävät haluamallaan tavalla. Parit käyvät läheisessä tavaratalossa tai muussa kaupassa ja listaavat ostoksensa paperille.

Harjoitus sopii isommille oppilaille, joilla on jo paljon kokemusta ostoksilla käynnistä ja jotka osaavat joustavasti käsitellä rahaa. Harjoitus sopii hyvin myös lapsiryhmille, joissa on eri-ikäisiä lapsia.

2.6.34 Mikä on mainos? *

Etsitään koulussa olevista lehdistä ja kotoa tuodusta materiaalista mainoksia ja ilmoituksia. Mietitään yhdessä, miten mainos ja ilmoitus eroavat toisistaan. Aluksi kannattaa varata selkeästi toisistaan poikkeavia ilmoituksia ja mainoksia. Ryhmitellään ne taululle otsikoiden "mainos" ja "ilmoitus" alle. Etsitään mainoksista niiden tunnuspiirteitä ja tehokeinoja.

Keskustelurouheita:

- Mistä mainoksista näkyy heti, mitä niissä mainostetaan?
- Mikä on mielestäsi paras mainos ja miksi?
- Kenelle mainos on suunnattu?
- Mitkä tuotteista ovat todella tarpeellisia ja mitkä eivät?

Mietitään, miten mainoksissa herätetään ostajassa tarvetta ostaa juuri tämä tuote.

2.6.35 Mainosryhmätyö */**

Oppilaat keräävät pienryhmissä lehdistä mainoksia ja liimaavat niitä isolle taustapaperille. Yksi ryhmä kerää vaatemainoksia, toinen lelu-mainoksia, kolmas ruokamainoksia, neljäs automainoksia, viides urheilumainoksia, kuudes kokinomainoksia jne. Ryhmät valitsevat mielestään parhaimman ja huonoimman mainoksen ja perustelevat valintansa. Tuotoksia tarkastellaan yhdessä ja niistä keskustellaan.

Huom! Voidaan etsiä lehdistä tytöille, pojille, naisille, miehille, mummoille ja vaareille suunnattuja mainoksia. Liimataan mainokset suurille taustapapereille. Katsellaan tuotoksia yhdessä ja pohditaan yhdessä kenelle kussakin mainoksessa tarjotaan mitään ja miksi.

2.6.36 Mainosteksti-ryhmätyö */**

Ryhmät valitsevat itselleen mainoksen. Tehtävänä on leikata mainoksen kuva irti ja miettiä pelkän kuvan perusteella, mitä se voisi mainostaa. Sitten kuvaan laaditaan uusi teksti. Mainoksesta tulee ilmetä ainakin tuotteen nimi, hinta ja tiedot ostopaikasta. Lopuksi ryhmät esittelevät tuotteen sa esim. pahvilaatikosta tehdyssä televisiossa, videokameran edessä tai puhumalla mikrofonin.

2.6.37 Myyvä mainos */**/*

Opettaja leikkaa etukäteen mainoksista tekstit pois. Oppilaat yrittävät ilman kuvatekstiä päättellä, mitä tuotetta mainostetaan ja kenelle mainos on suunnattu. Mietitään yhdessä, mikä tekee mainoksesta hyvän tai huonon. Mitkä mainokset toimivat hyvin ilman tekstiä, mitkä taas eivät? Oppilaat jaetaan ryhmiin, joista jokainen laatii itsestään mainoksen. Voidaan keksiä yhdessä esim. sopivia adjektiiveja. Laitetaan mainokset esille ja sovitaan, että yritetään olla mainoksen mukaisia.

2.6.38 Mainoskuvan kertomus -ryhmätyö ***

Kukin oppilasryhmä saa pohdittavakseen mainoksen, josta pitää erottaa sen tarina. Oppilaat miettivät yhdessä, mitä mainoksessa voisi tapahtua. Tarina voi olla todellinen tai mielikuvituksellinen. Mainos liimataan taustapaperille ja tarina liimataan viereen. Pelkän mainoskuvan perusteella tarinan tuottaminen saattaa olla oppilaista vaikeaa, joten opettaja voi auttaa esim. tekemällä lisäkysymyksiä.

2.6.39 Katseenvangitsija näyteikkunassa -ryhmätyö **/*

Käydään katsomassa kauppojen näyteikkunoita. Pohditaan, mitkä asiat herättävät mielenkiintoa ja miksi? Mitä ikkunassa on sellaista, joka vangitsee heti katseen? Jos lähellä on useita kaupunjoja, arvioidaan ja verrataan näyteikkunoita. Millainen on hyvä näyteikkuna? Millainen on huono? Etsitään esimerkkejä molemmista.

Jakaudutaan ryhmiin. Jokainen ryhmä suunnittelee itselleen oman näyteikkunan katseenvangitsijoinen. Ryhmien tehtävänä on miettiä omaan näyteikkunaan ensin joku idea. Sen perusteella laaditaan luonnos paperille. Näyteikkuna voidaan valmistaa piirtämällä, maalaamalla, kollaasitekniikalla tai esineinstallaationa. Jäteteemaan sopii hyvin kirpputorin tai "second hand" -kaupan näyteikkunan suunnittelu. Paras ta olisi toteuttaa työskentely oikeilla esineillä jollain näyteikkunallisella kirpputorilla paikan päällä, mutta tähän tarvitaan tietysti lupa. Jokainen ryhmä suunnittelee oman näyteikkunansa, toteuttaa sen vuorotellen ja valokuvaa loppu-

tuloksen. Valokuvista ja luonnoksista voidaan koota pieni näyttely kirpputorille tai kaupan seinälle.

Näyteikkunat voidaan toteuttaa esineinstallaatioina siten, että näyteikkuna kootaan pienille pöydille, jotka on päällystetty esim. kankaalla. Näyteikkunoihin voidaan tuoda kotoa, lainata kirpputorilta tai vanhojen tavaroiden liikkeistä tavaroita. Tavaroita voidaan myös muovaila esim. kanaverkkotekniikalla paperimassasta. Esineet voidaan maalata askartelumaaleilla. Näyteikkunan tuntu asetelmaan saadaan esim. rakentamalla aaltopahvista, puurimoista tms. riippuvat tai seisovat kehykset, joiden läpi asetelmaa tarkastellaan.

Näyteikkunanäyttelyyn voidaan valmistaa myös opastetekstejä.

2.6.40 TV-mainosten tarkkailu ja analyysi */**/*

Sovitaan oppilaiden kanssa etukäteen, että jonakin iltana televisiota katsellessa tarkkaillaan erityisesti mainoksia. Pienempien oppilaiden kohdalla on tarpeen myös informoida koteja etukäteen asiasta. Lapsi merkitsee illalla katsomiensa ohjelmien aikana näkemiensä mainosten lukumäärän pylväsdiagrammina paperille. Tehdään koulussa yhdessä valmis luokitustaulukko ja annetaan paperi mukaan kotiin. Voidaan tarkkailla vain osaa mainoksista, esim. karkki-, lelu- tai vaattemainoksia, joiden lukumäärät merkitään muistiin (esim. yksi mainos vastaa yhtä ruutua). Seuraavana päivänä verrataan saatuja tuloksia.

Muita tapoja hyödyntää TV-mainoksia:

- Valitaan joku mainos ja esitetään se muille.
- Esitetään joku mainos pantomiimina, muut arvaavat, mistä mainoksesta on kyse.
- Valitaan illan paras ja huonoin mainos. Perustellaan.
- Katsotaan yhdessä TV:stä nauhoitettuja mainoksia. Etsitään tehokeinoja ja katseenvangitsijoita. Mietitään mainosten kohderyhmiä. Keskustellaan hyvistä ja huonoista mainoksista. Mitkä piirteet tekevät mainoksesta hyvän?
- Valitaan joku TV-mainos ja muutetaan se toisenlaiseksi. Keksitään mainokseen yllättävä käänne.

2.6.41 Oma TV-mainos */**

Sopii hyvin alkuopetuksen ilmaisutaidon harjoitukseksi. Valmistetaan isosta pahvilaatikosta TV. Laatikon yhteen sivuun leikataan kuvaruudun suuruinen aukko. Laatikon voi maalata, ja siihen voidaan kiinnittää jättemateriaalista erilaisia nappuloita. Laatikon pitää olla niin iso, että lapsi mahtuu istumaan sen sisälle esittäessään mainoksia. Mainosten esittäminen voidaan aloittaa esim. siten, että jokainen esittelee oman lempi- tai unilelunsa, mielikirjansa tai kynäkotelonsa sisällön. Myöhemmin voidaan mainostaa oikeita tai itse keksittyjä tuotteita. TV-mainokset voidaan videoida.

2.6.42 Mainostutkimus */**/**

Tutkitaan, kuinka paljon kodin postilaatikkoon tulee tai postiluukusta tipahtaa mainoksia ja tarjouskirjeitä viikossa. Kerätään kaikki viikon aikana tulleet mainokset eteisessä tai keittiössä olevaan pahvilaatikkoon. Punnitaan viikon saalis talousvaakalla. Verrataan tuloksia. Kerrotaan viikon mainosmäärä 52:lla, niin saadaan tietää paljonko suurin piirtein mainoksia tulee yhdessä vuodessa.

Tuodaan erilaisia mainoksia kouluun. Vertaillaan niitä. Etsitään hyödyllisiä/turhia/hauskoja/ikäviä/selkeitä/sekavia/houkuttelevia mainoksia? Valitaan paras/huonoin mainos. Tehdään kriittinen mainosnäyttely.

Keskustellaan kotona mahdollisuudesta laittaa kodin ulko-oveen tai postilaatikkoon "Ei mainoksia – kiitos!" kyltti tai tarra.

2.6.43 Mainoksissako koira haudattuna? -analyysi ***

Oppilaat valitsevat pareittain jostakin tuoteryhmästä (esim. vaatteet, elintarvikkeet, autot) kaksi mainosta, joita he analysoivat ja suorittavat vertailua. Käytetään mielellään suurikokoisia ja värikkäitä lehtimainoksia. Hyviä analysoinnin kohteita ovat myös nauhoitetut TV-mainokset. Tutkitaan mainosten tapaa esittää tuote ja etsitään niissä käytettyjä tehokeinoja ja sitä, kenelle mainokset on suunnattu.

Analysointikysymyksiä:

- Miten tuotetta kehuaan? Mitä kaikkea sen väitetään olevan?
- Millaisia mainoksissa esiintyvät ihmiset ovat? Nuoria?

Kauniita? Hyviä? Pahoja? Onnellisia? Onnettomia? jne.

- Mitä tehokeinoja mainoksessa mielestäsi käytetään?
- Millainen mainoksen tunnelma on? Sää? Maisema? Sisustus? jne.
- Millaisia väitteitä tuotteen tarpeellisuudesta esitetään?
- Mihin hyviin asioihin tuote yhdistetään mainoksessa? Perhe? Luonto? jne.
- Onko mainoksessa sellaisia väitteitä, joiden todenperäisyyttä epäilet? Mitä?
- Vedotaanko mainoksessa tuotteen ympäristöystävällisyyteen? Onko tämä väite mielestäsi todenperäinen?
- Kenelle/keille mainos on mielestäsi tarkoitettu? Mistä sen voi päätellä?
- Kummasta mainoksesta pidät enemmän? Miksi?
- Käytetäänkö mainoksissa samanlaisia vai erilaisia tehokeinoja?
- Kumpi on mielestäsi uskottavampi mainos? Miksi?

Oppilasparit laativat tutkimistaan mainoksista seinälehdet, jossa kuvin ja sanoin kerrotaan edellä mainittuja asioita tutkituista mainoksista. Mainosanalyysistä kootaan näyttely vaikkapa koulun käytävän seinälle.

2.6.44 Kauppaleikkiharjoitus *

Kerätään luokkaan erilaisia tyhjiä kaupapakauksia, leikataan lehdistä kuvia erilaisista tuotteista ja perustetaan kauppa. Tuotteita voidaan myös tehdä esim. muoviluvahasta, paperimasasta tai ompelemalla joustavasta trikoosta. Karkkeja saadaan esim. napeista tai pikkukivistä. Tuotteet hinnoitellaan yhdessä. Toimitaan vuorotellen ostajana ja myyjänä. Käytetään leikkirahoja ostosten tekoon. Opetellaan antamaan isommas rahasta takaisin. Opetellaan mahdollisimman ekologisesti ostamista (esim. ei turhia pakkauksia). Käytetään kauppaleikissä mahdollisimman ekologisesti pakkaamista (irtotuotteita, joita käännetään paperiin). Opetellaan kysymään kauppiaalta ekologisia tuotteita ja pakkauksia.

2.6.45 Meidän luokan ”niksinarikka”

*/**/**

Katsotaan videona TV:stä nauhoitettu ”Maisteri Frangenin niksinarikka”. Nauhassa on hyvä olla useita erilaisia niksejä, ettei esimerkki ohjaa liikaa oman niksien suunnittelua. Vaihtoehtoisesti opettaja voi kertoa ja näyttää niksejä, jotka todella toimivat käytännössä, esim. suurennettu kalvo Niksi-Pirkan sivulta. Keskustellaan oppilaiden näkemistä ja kokeilemista nikseistä. Luokassa on erilaista jättemateriaalia, josta oppilaat ideoivat kukin oman hauskan niksien maisteri Frangenin tyyliin. Niksit esitetään. Äänestetään paras niksi. Niksinarikka soveltuu mainiosti koulujuhlan tai tapahtuman ohjelmanumeroksi. Yleisö valitsee parhaan niksien.

Keskustelurouheita:

- Miksi ihmiset kehittelevät erilaisia niksejä?
- Mitä hyötyä nikseistä on?
- Kerro paras kuulemasi/näkemäsi/kokeilemasi niksi.
- Millainen on hyvä niksi?
- Mikä ero on Ekoistin ja Niksi-Pirkan nikseillä?

Jokainen kirjoittaa omasta niksistään selostuksen ja piirtää siihen sopivia kuvia. Kootaan vihkonen ”Meidän luokan parhaat niksit”. Ideointivaiheessa korostetaan sitä, että niksien tulee olla jollakin tavalla rahaa, materiaalia tai luontoa säästäviä.

2.6.46 Pirkka-niksien testaus **

Oppilaat tutkivat pareittain vanhoista Pirkka-lehdistä leikattuja niksialustoja. Jokaiselle oppilasparille annetaan oma palsta. Jos kaikille ei riitä omaa, voidaan monistaa jostain niksikirjasta. Oppilaat valitsevat jonkin mielestään hyvän niksien ja kokeilevat, toimiiko niksi käytännössä.

Keskustelurouheita:

- Mitä niksien avulla säästetään?
- Onko niksi helppo toteuttaa?

2.6.47 Jätteestä uutta

-suunnittelukilpailu **/**

Oppilaat muodostavat 4 - 5 hengen ryhmiä. Jokaiselle ryhmälle annetaan jättemateriaalia, esim. vanhat sukkahousut, purkkeja, pakkausmateriaalia, pahvia jne. Luokan pöydällä on lisäksi erilaista rakentelu- ja viimeistelymateriaalia. Ryhmät keksivät tiettyssä ajassa (esim. tunti) esineen, johon he käyttävät annettua materiaalia. Ryhmät keksivät myös esineen mainoksen. Mainoksen tarkoitus on vakuuttaa kuulijat esineen hyvydestä. Keksinnöt esitellään koko luokalle. Valitaan paras esine ja mainos äänestyksellä. Esineistä voidaan järjestää näyttely.

2.6.48 Kymmenen tapaa käyttää **/**

Luokassa on esillä erilaisia jätetavaroita: pulloja, purkkeja, pehmopaperihylsyjä, kartonkitölkkejä, jätepaperia, rasioita jne. Kukin oppilas valitsee esineistä jonkin ja keksii sille mahdollisimman monta erilaista käyttötarkoitusta. Käyttötarkoitukset voivat olla todellisia tai mielikuvituksellisia. Oppilaat laativat esitteen, jossa kerrotaan sanoin ja kuvin näistä käyttötarkoituksista.

2.6.49 Aution saaren varusteet **/**

Joudut lähtemään autiolla saarelle. Saat valita mukaasi kolme varustetta. Mieti, mitä ne voisivat olla. Valitse esineesi sillä perusteella, että voit käyttää niitä mahdollisimman moneen eri tarkoitukseen. Laadi oleskelustasi autiolla saarella kertomus, sarjakuva tai näytelmä. Toteutuksessa tulee ilmetä, miten hyödynnät esineitäsi saarellasi. Yritä laatia kertomuksestasi hauska, mutta todellinen.

Oppilaat toimivat yksin tai parin kanssa. Kun työt ovat valmiita, ne esitellään koko luokalle.

Huom! Keksitään varusteita myös muihin paikkoihin (esim. erämaa, valtameri, väestönsuoja, suurkaupunki). Miten mukaan otettavat tavarat eroavat paikasta riippuen? Miksi?

2.6.50 Luokan hömppäkatalogi **/**

Oppilaat etsivät esim. viikon ajan kotoa, kauposta, postimyyntikuvastoista tai mainoslehtisistä mielestään typeriä ja turhia tavaroita. Oppilaat keräävät älyttömät tavaralöytönsä esim. A4-kokoiselle kansiopaperille. Piirretään kuvia, valokuvataan tai leikataan kuvia kerätyistä tavaroista. Leikitään turhien tavaroiden mainostajia ja etsitään tuotteista erityisominaisuuksia, joita halutaan korostaa katalogin lukijoille. "Ylistetään" tuotteen turhimpia ominaisuuksia. Kootaan kerätyistä tuotteista luokan oma hömppäkatalogi, joka voidaan koota yhteiseksi luettavaksi kansioon tai kullekin oppilaalle monistetaan oma hömppävihkonen.

Keskustelurouheita:

- Millainen mahtaa olla hömppäkatalogiin päässeiden tuotteiden todellinen käyttökä?
- Miksi mahtaa olla olemassa niin paljon turhan tuntuksia tavaroita?
- Onko olemassa "turhuuden markkinoita" – eli kauppoja, joihin on kasaantunut erityisen paljon hömppää? Keksitkö esimerkkejä?
- Onko toisen "hömppä" toisen "must" ja päinvastoin? Keksitkö tästä esimerkkejä.
- Mitä hyötyä hömppäkatalogista voi olla?

2.6.51 Ekotase-testi **/**

Voidaan käyttää kahdella tavalla.

A. Paperilla on vain kysymys. Oppilaat keksivät vaihtoehdot asteikolla huono-parempi-paras. Testin suunnittelu vaatii itse ajattelemaan, mikä on ekoa ja vielä ekompaa.

B. Valmiiksi muotoiltu testi. Ohjaa miettimään omaa käyttäytymistä ja antaa pehmeästi palautetta omasta ekotaseesta. Testin tekemisen jälkeen on hyvä keskustella asiasta.

Pienempien oppilaiden kanssa testi voidaan tehdä myös yhdessä esim. kalvolla keskustellen samalla eri vaihtoehtojen paremmuudesta. Eri vaihtoehtoilta voidaan myös antaa eri pistemääriä. Huonosta vaihtoehdosta saa yhden, paremmasta kaksi ja parhaasta kolme pistettä. (././...)

Ehdotus ekotasetestiksi. Rengasta omaa toimintaasi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

1. Ostan parhaalle ystävälleni synttärilahjaksi
 - a) kertakäyttökameran
 - b) uutuuslelun
 - c) elokuvalipun
2. Kun mieleni tekee jogurttia
 - a) ostan 5 kahden desilitran purkkia, sillä haluan maistella eri makuja
 - b) ostan jogurttia litran tölkin
 - c) syön hyvällä ruokahalulla äidin kotona tekemää jogurttia
3. Suursiivouksen yhteydessä löydän kaapista itselleni pieneksi käyneen, mutta vielä hyväkuntoisen villapaidan
 - a) heitän sen roskeen
 - b) vien sen kierrätyskeskukseen
 - c) annan sen siskolleni, jolle se on ensi vuonna sopiva
4. Ostan limpparin mieluiten
 - a) pienessä pullossa
 - b) alumiinitölkissä
 - c) isossa palautuspullossa
5. Kun maitopurkki on tyhjä
 - a) heitän sen sellaisenaan roskeen
 - b) vien sen yhdessä muiden purkkien kanssa kartonkitölkkien keräyspisteeseen
 - c) säästän sen ja käytän askarteluun
6. Koulumatkani on neljä kilometriä
 - a) isä/äiti vie minut tavallisesti henkilöautolla
 - b) menen bussilla
 - c) pyöräilen
7. Kun menen kauppaan ruokaostoksille
 - a) otan joka kerta uuden muovikassin
 - b) otan kaupasta paperikassin
 - c) käytän kangaskassia
8. Kun retkeilen luonnossa
 - a) kätken roskat sammaleen alle
 - b) poltan roskat nuotiossa
 - c) tuon roskat repussa kotiin
9. Mielestäni hyvässä ruokakaupassa
 - a) ruoka on kätevästi annospakattu
 - b) ruokaa on paljon irtomyynnissä
 - c) ruokaa on irtomyynnissä, lisäksi se on luomua ja lähellä tuotettua
10. Kun minun tekee mieli herkutella
 - a) ostan perunalastupussin
 - b) irtokarkkeja
 - c) kotona tehtäviä popcornia